

Ljudska

PRAVICA

«LJUDSKA PRAVICA»
USTANOVljena 6. OKTOBRA
1954 - MED NARODNOOSVO-
BODILNO BORBO JE IZRA-
JALA KOT 16-DNEVNIK IN
TEDNIK OD OSVOBODITVE
DO 1. JUL 1953 KOT DNEV-
NIK, NATO PA KOT TEDNIK
- OD 1. JUNJA 1953 IZHAJA
V REDAKCIJSKI POVEZANO-
STI Z «BORBO»

LETO XXIII. Stev. 91

GLAVNI IN ODGOVORNI
UREDNIK
IVAN SINKOVEC
UREJA UREDNIŠKI ODBOR

List izhaja vsak dan razen
petka - Cena 10 dinarjev

DR. JOŽE POTRČ:

OB 20. OBLETNICI USTANOVITVE KPS

Ustanovitev KPS v okviru KP Jugoslavije pomeni začetek novega obdobja ne samo v zgodovini našega delavskega gibanja, ampak v zgodovini slovenskega naroda. Delavski razred Slovenije je napravil tisti veliki odločilni korak, ki mu je omogočil prevzem odgovornosti za usodo vsega naroda in za njegov nadaljnji razvoj. KPS je napravila v petih letih 20 letih silovit razvoj, ki zrcali tako globoke spremembe v preobrazbi družbe, da jim je težko najti zgodovinske primere. Gre namreč za neprimeren več kakor za politični preobrat in za rešitev slovenskega naroda pred fašističnim uničenjem ali za uresničitev programa Združene in Svobodne Slovenije in za slovensko državnost. Z ustanovitvijo KPS je bilo postopajno nacionalno vprašanje na edino prave znanstvene temelje, kar je omogočilo vse poznejše zmagi.

Pravi, ustvarjalni proletarski internacionalizem s sodobno borbo za enakopravnost narodov in za aktivno miroljubno koeksistenco vseh narodov ne glede na politične in družbene sisteme, se sploh ne da zamisliti brez onih idej, ki jih je izrazil in tudi uresničil Marševič ustanovnega kongresa. KPS se je približala in strnila z najširšimi ljudskimi množicami, ker se je postavila na čelo boja za vse napredne težnje ljudstva. Naše partijsko vodstvo se je nahajalo ves čas sredi množic, a Partija je rasla in množila svoje vrste že pred vojno, še posebno pa v NOB z zbiranjem najboljših sinov in hčera delavskega razreda in delovnih ljudi sploh. Naša današnja politika borbe proti blokom in za najbolj dosledne oblike sodelovanja z vsemi delavskimi in naprednimi gibanji sveta bi bila tudi nemogoča, če bi ne bila tako globoko ljudska in če bi ne črpala moči iz preobrazbe naše celotne družbe.

Veličino vseh dosedanjih, pa tudi bodočih, gotovo še večjih uspehov, ki nas nedvomno čakajo, če bomo vedno zvesti ljudstvu, lahko ocenimo najbolj pravilno in stvarno, če jih primerjamo z uspehi drugih gibanj. Prava zgodovina neke komunistične partije se začne pravzaprav šele z dnem, ko prevzema vso odgovornost za življenje svojega ljudstva. Pomen naše Partije je prišel do polnega izraza šele leta 1941, oziroma celo leta 1945. Najintenzivnejša priprava je trajala od 1937 dalje, torej le osem let. Zopet teče šele peto leto, odkar se je KPS preimenovala v ZKS. V teh tako izredno kratkih obdobjih, ki v zgodovini političnega gibanja ne morejo mnogo pomeniti, pa je stala naša organizacija na čelu procesov in družbenih sprememb, ki pomenijo celotno mednarodno merilo za političnega življenja kakor ZKJ, katere sestavni del je ZKS. Delavsko gibanje nobene dežele ni nazivalo toliko stikov v duhu resničnega internacionalizma z gibanji drugih dežel, ne glede na vsa ideološka nasprotja, kakor naše. V svetovnem delavskem gibanju je edinstveni nosilec ideje Ko-

munističnega manifesta naša Zveza komunistov, ki se bori za sodelovanje, ki naj temelji na popolni enakopravnosti, ki izključuje vsak samozvani monopolizem v vprašanih socialnega napredka. Potisnjena sama v neenakopravni položaj in prisiljena ali propasti ali pa se boriti in se še bolj nasloniti na ljudstvo in se tako boriti za demokratične odnose med socialističnimi državami, je prevzela ZKJ med dvema blokoma na svoja ramena ogromno breme borbe za enakopravnost vseh držav. Izpostavila se je masionemu pritisku obeh blokov in v zgodovini delavskega gibanja nezaljubljenim poskusom izoliranja, klevetanja, provokacijam in težkim grožnjam. V teh najtežjih časih je začela ZKJ razvijati socialistično demokracijo, nove organe in institucije, kakor jih družba doslej še nikjer ni razvila.

Samo z iskrenimi napori, z odkritosrčnostjo in socialistično doslednostjo lahko premagamo strašno dediščino sovraštva in nezaupanja med narodi in — kar je posebno pazno, med delavci raznih dežel. Vnesti zaupanje v odnose med socialisti in komunisti je zgodovinska, zato pa tudi izredno težka, naporna in dolgotrajna naloga. Za to so potrebna dejanja in ne fraze, predvsem pa zgled in zopet zgled! Zato je prav, da predvsem in na prvem mestu govorimo o naših naporih, ki imajo za cilj preobraziti staro družbo v novo socialistično in definitivno odpraviti mezdn sistem. Teoretično je to prazgavap mogoče doseči le družbi, ki se je visoko industrializirala, ki ima razvito strukturo prebivalstva in njima več pretežno drobne proizvodnje. To vse je pa seveda dolg zgodovinski proces. Zato tudi moramo gledati s tega zgodovinskega vidika na naše družbeno samoupravljanje. Čeprav imamo tudi mi Slovenci, ki smo relativno zelo industrializirani, zelo velike težave in tudi delne neuspehe, vendar z mobilizacijo vseh sil naših delovnih ljudi, predvsem pa s pravilno politiko stimulacije delovnega človeka in potem seveda ne na zadnjem mestu, s požrtvovalnostjo članov Zveze komunistov, moramo uspeti in lahko z optimizmom gledamo o bodočnosti.

Zveza komunistov je prevzela nase novo odgovornost, kakor je nobeno gibanje, ki je na oblasti, ne pozna, vsaj v toliki meri ne, namreč odgovarjala se je monopolu vodstva, ki izvira iz državnih funkcij. Zato pa uporabljamo nove demokratične metode borbe za vodstvo. ZKJ si je pridobila v NOB silno avtoriteto, ker je v praksi, v vsakodnevnih borbi za obranitev nacionalne neodvisnosti, bratstva, enotnosti in enakopravnosti naših narodov, pozneje pri obnovi in prav posebno v borbi za storilnost in za standard ter z odpravljanjem napak, torej z dejanji, to avtoriteto zaslužila.

Razume se, da le taka organizacija lahko doseže avtoriteto o mednarodnem delavskem gibanju. V času, ko vodijo zahodni socialisti in vzhodni komunisti ogorčeno ideološko vojno, za katero se absolutno ne sme niti obdolžiti (Nadaljevanje na 2. str.)

Plenum Zveznega odbora SZDLJ

Beograd, 16. apr. (Tanjug). V četrtek, 18. aprila, bo na Brionih V. plenum Zveznega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije. Na dnevnem redu so:

1. politična in organizacijska vprašanja SZDLJ — referent Aleksander Ranković;
2. nadaljnje delo za izboljšanje družbenega položaja žensk — referent Dobrivoje Radosavljević;
3. razno.

Plenum se bo začel ob 9. uri zjutraj.

Čestitka predsednika Tita predsedniku Sirije

Beograd, 16. aprila. (Tanjug). Predsednik republike Josip Broz Tito je poslal predsedniku sirske republike Sukri el Kuatliju naslednjo brzojavko: »Ob narodnem prazniku sirske republike Vas prosim, da sprejmete moje najiskrenejše čestitke in najlepše želje za napredki prijateljskega sirskega naroda in za Vašo osebno blaginjo.«

Kompromis v Amanu

na temeljih arabske politike »pozitivne nevtralnosti«
— Zunanje zadeve v rokah Sulejmana Nabulsija

Aman, 16. apr. (Reuter). Kralj Husein je z dekretom potrdil vlado dr. Kalidija, ki je prevzel tudi obrambno ministrstvo. V vladi so še bivši ministrski predsednik Nabulsi, ki je prevzel zunanje in prometno ministrstvo, Said Mufti, ki je podpredsednik vlade in notranji minister, Favzi el Mulki, ki je minister za javna dela, Sulejman Sukar, ki je prevzel ministrstvo za gospodarstvo in finance, dr. Madjad kot minister za zdravstvo in Madjed Abdel Hadi kot pravosodni minister. Nova vlada je bila sinoči zaprisežena. Kakor je rečeno v njenem programu, bo njena politika »pozitivne nevtralnosti«, nasprotovala bo imperializmu in vsem zvezam z tujino.

Kar tiče notranjo politiko, opozarja nova vlada na potrebo vzdrževanja reda in reorganizacije raznih ustanov, tako da bi funkcionarji teh ustanov delali za vlado, ne pa za politične stranke. Krepitev nacionalne obrambe je prav tako med osnovnimi nalogami vlade. Ta program je bil predložen kralju, ki ga je odobril.

Predstavnik vlade je danes novinarjem izjavil, da je položaj v Jordaniji zdaj spet povsem normalen. Med krizo vlade meje niso bile zaprte in v Amanu ni bilo demonstracij, demonstracije v Jeruzalemu, Ramalahu in Nabulsu pa so se zaključile brez incidentov. Nadalje je demantiral vesti, da bi bil katerikoli član bivše vlade aretiran.

Kakor poročajo iz Washingtona, bo ameriškim ladjam najbrž kmalu dovoljena plovba skozi Sueški prekop pod pogoji, ki jih je objavila egiptovska vlada. Uradni ameriški predstavniki napovedujejo, da bo dovoljenje objavljeno še ta teden. Nekatere ameriške trgovske ladje so že v bližini prekopa v pripravi, da bo ameriška vlada dovolila prehod, tudi če bo egiptovska vlada odklonila zahodne predloge o upravi nad Suezom. Menijo, da bo novo stališče ameriške vlade objavljeno v poslanici Združenim narodom, v kateri bodo sporočeni rezultati ameriško-egiptovskih pogajanj, ki so se končala brez uspeha.

London, 14. apr. (Reuter). Današnji londonski »Times« objavljajo pismo lorda Salisburija, v katerem zahteva od dežel uporabnic Sueškega prekopa, naj ne sprejmejo egiptovskih pogojev za plovbo po prekoku. Lord Salisbury, ki je nedavno podal ostavko na svoj položaj v vladi, zahtevajoč oostrejšo politiko nasproti Bližnjemu vzhodu, predlaga nadalje, naj bi zahodne dežele strnile svoje sile v suestem vprašanju in naj bi Velika Britanija sklicala konferenco zunanjih ministrov dežel uporabnic Sueškega prekopa, na kateri bi ustanovili »združeno fronto« proti Egiptu in eventualno bojkotirali prekop.

»Times« v isti številki objavlja uvodnik, v katerem izraža dvom v praktičnost Salisburijevih predlogov, poudarjajoč, da bi konferenca, na kateri bi obravnavali

Razgovori o Suez

se po mnenju Egipta zadovoljivo razvijajo

Ameriške ladje bodo najbrž še ta teden dobile dovoljenje za plovbo po prekoku — Lord Salisbury poziva zahodne sile na ostrejšo politiko nasproti Egiptu

New York, 16. apr. (AFP). Predstavnik egiptovske delegacije v Združenih narodih je sinoči izjavil, da se razgovori o suestem vprašanju zadovoljivo razvijajo. Po njegovih besedah so napovedi, da bi sueško vprašanje ponovno utegnulo priti pred Varnostni svet, le poskusni baloni, ki imajo za cilj, da bi čimprej končali sedanje razgovore. Zanimal je vest, da bi egiptovska vlada predložila nov načrt za rešitev sueškega vprašanja.

Egiptovski predstavnik je nadalje sporočil, da je stalni delegat pri Združenih narodih Omar Lutfi poslal predsedniku Varnostnega sveta pismo, v katerem izraža mnenje, da namerava Izrael izkoristiti svoje obtožbe proti infiltraciji egiptovskih vojakov na izraelsko ozemlje kot izgovor za nova agresivna dejanja proti arabskim deželam. V pismu je poudarjeno, da je izraelska vlada uporabila podobno taktiko, preden je Izrael oktobra lani napadel Egipt.

vprašanje bojkotiranja Sueškega prekopa, ustvarila slabše stanje, kakor je bilo pred britansko-francosko oboženo intervencijo v Egiptu. V »Timesovem« uvodniku je rečeno, da je pomanjkanje složne anglo-ameriške politike na Bližnjem vzhodu vzrok sedanjega položaja.

Favzijevi posveti s tujimi državniki

Kairo, 16. apr. (Reuter). Egiptovski zunanji minister je danes nadaljeval z ameriškim veleposlanikom Raymondom Hareom posvetovanje o suestem vprašanju. Poprej se je razgovarjal tudi z jugoslovanskim veleposlanikom Josipom Djerđjo in z indijskim veleposlanikom Bahaduro.

Egiptovska uprava Sueškega prekopa je sporočila, da lahko plačajo britanske in francoske ladje takso za plovbo po prekoku v osmih tujih valutah, hkrati pa je obvestila svoja urada v Port Saidu in Suez, da lahko plačujejo severnoameriške, švicarske, danske, norveške, belgijske, italijanske, nizozemske in švedske ladje takse v kateri koli valuti. Prva velika cisterna ladja, ki bo peljala skozi prekop, je danes pristala v Port Saidu. Ameriški 33.000-tonski tanker pod liberijsko zastavo bo jutri zaplul v prekop.

Na Cipru proti pričakovanju zapleteno

Nikosija, 16. apr. (AFP). Laburistični poslanec Noel Baker je danes s Cipra odpotoval v Atene. Med svojim bivanjem na Cipru se je Baker razgovarjal z guvernerjem Hardingom in predstavnikoma ciprskih Grkov.

Pred odhodom z otoka je Noel Baker na tiskovni konferenci izjavil, da je našel bolj moroče ozračje kakor je pričakoval. Nadalje je rekel, da je vedno naglašal, da mora konec dejavnosti EOKA spremljati ustrezno stališče na britanski strani. Čeprav se ne strinja z mnogimi stališči britanske vlade glede ciprskega vprašanja, je Noel Baker naglašal, da je pripravljen po povratku v London biti na razpolago vladi, če bo upoštevala njegove nasvete. Noel Baker meni, da je Cipru potrebna dolga doba miru in avtonomna demokratična vlada. Končal pa je s tem, da v dvajsetem stoletju nihče ne more ciprskemu prebivalstvu preprečiti, da ne bi uresničilo pravice do samoodločbe.

Pavičević pri Averofu

Atene, 16. apr. (Tanjug). Jugoslovanski veleposlanik v Grčiji Mišo Pavičević je obiskal zunanjo ministra Averofa in se z njim eno uro razgovarjal. Kakor se je zvedelo, sta obravnavala položaj v tem delu sveta in nekatera vprašanja medsebojnih odnosov obeh dežel.

IZJAVA VODJE FRANCOSKE DELEGACIJE V OZJEM ODBORU ZA RAZOROŽITEV

Gledišča so se zbližala vendar nasprotja še niso odstranjena

London, 16. apr. (Tanjug). Vodja francoske delegacije v ožjem odboru za razorožitev Jules Moch je danes na kosilu, prirejenem tujim novinarjem v Londonu, izjavil, da so se na sedanjih konferenci zbližala gledišča o nekaterih vprašanih, da pa nasprotja še niso odstranjena.

Moch je govoril o splošnih idejah in vprašanih razorožitve ter povzel zadnje razprave v pododboru med predstavniki ZDA, ZSSR, Velike Britanije, Francije in Kanade. Izrazil je upanje, da se bodo morda že na tej konferenci sporazumeli o prvi fazi klasične razorožitve, o datumu za prenehanje proizvodnje atomskega orožja in vojne namene in o določeni formuli kontrole, kakor tudi o možnosti sporazuma o omejitvi poskusnih atomskih eksplozij.

Moch je opozoril tudi na težave na poti k splošnemu sporazumu, »ker znanstveniki mnogo hitreje napredujejo po poti odkritij, kakor vlade po poti sporazumevanja.«

»Vse v pododboru zastopane dežele,« je nadaljeval francoski delegat, »si prizadevajo, da bi našle zadovoljiv izhod iz sedanjega položaja. To je pozitivno in ugodno dejstvo. To nas bo bržčas privedlo do delnega, čim širšega načrta namesto splošnega načrta, ki ga nekatera nasprotja med nami še onemogočajo.«

Jules Moch je potem na kratko ocenil gledišča ostalih delegacij. Kanada je zlasti zainteresirana na ideji delne, toda takojšnje razorožitve, kakor tudi na omejitvi poskusnih atomskih eksplozij. Velika Britanija je poudarila, da je sprejemljivi sistem razorožitve eden najvažnejših ciljev njene zunanje politike. ZDA si zlasti prizadevajo, da bi se

zboljšal položaj z delnimi ukrepi, z omejitvijo na prvo fazo, ki bi zajela zmanjšanje običajnih obojnih sil, prenehanje proizvodnje atomskih snovi in vojne namene brez neposrednega uničenja zalog in upostavitve omejene kontrole.

ZSSR je zainteresirana na absolutni prepovedi uporabe atomskih poskusov, na prepovedi izvoza atomskega orožja iz dežel, kjer ga proizvajajo, na zmanjšanje obojnih sil in v Nemčiji in na postopni ukinitvi tujih vojaških oporišč.

Moch je zaključil svoje poudarjanje z optimistično izjavo: »Vsi se v pododboru zavedamo, da bi bila vojna med velesilami totalna vojna. Spričo tega ni vlada, ki bi želela vojno. Prej ali slej bo pamet zmagala in prišla do izraza v čedalje bolj miroljubni koeksistenci.«

Pred 20 leti, v noči od 17. na 18. april 1937. leta, so se sestali delegati važnejših partijskih organizacij Slovenije v samotni kmečki hiši na strmem pobočju Planine nad Zagorjem — na Čebinovem. Sestanek je bil zaradi tedanjega preganjanja komunistov strogo konspirativen, prinesel pa je sadove, ki niso bili pomembna pridobitev le za komuniste, ampak za vse delovno ljudstvo Slovenije. Na tem sestanku — Ustanovnem kongresu Komunistične partije Slovenije — je bil namreč med drugim sprejet znameniti manifest, naslovljen na delavce, delovno ljudstvo in na vse Slovence, ki je široki javnosti odkril, v kakšni nevarnosti je bil tedaj obstoj slovenskega naroda in ki je tudi pokazal pot, kako odbiti nevarnost od strani fašizma in kako uresničiti demokratične težnje svobodoljubnega slovenskega ljudstva.

Ustanovnega kongresa so se med drugimi udeležili: Edvard Kardelj, Miha Marinko, Franc Leskošek, Stane Žagar, Lojze Hochkraut, Albin Vipotnik, Janez Marentič, Ignac Tratar, Oskar Kovačič, Vencelj Perko in Šalomon.

PARTIJA si je na široko odprla pot

Miha Marinko o pomenu in vlogi manifesta I. kongresa KPS

Ustanovni kongres KPS v noči od 17. na 18. april 1937 je bil za Partijo velikega pomena, saj je politično in organizacijsko končno noveljavo utrdil partijsko organizacijo in s tem postavil temelje njenim bodočim zmagam.

V čem je posebnost te linije ustanovnega kongresa, ki je podana v njegovem manifestu. Ko je tovariš Miha Marinko dal leta 1948 na II. kongresu KP Slovenije politično poročilo CK KPS, je med drugim dejal:

VOĐSTVO PARTIJE SE NI RAVNALO PO ČRKI, AMPAK PO BISTVU MARKSIZMA-LLENINIZMA

»Se danes, po desetletnih izkušnjah z zadovoljstvom beremo ta manifest in ne moremo nič bistvenega popravljati glede na takratno politično situacijo. Ocenjujemo, prikaz preteče nevarnosti in borbe, na katero poziva slovenski narod, so naravnost prerodski; kasnejši razvoj jih je potrdil. S to analizo stanja in programa, za katerega so se partijski kadri z vso doslednostjo borili na vseh področjih, se je Partija na široko odprla pot ne samo do delavskih množic, ampak tudi do kmetov, naravnih in nujnih zaveznikov delavskega razreda, do vseh, ki jih je tiščal jarem nacionalnega zatiranja, do resničnih rodoljubov, ki so želeli mir in nacionalno neodvisnost. Partija se je osvobodila sektaške

lupine, ki jo je dotlej ovirala pri širokem razmahu borbe...

Bistvena značilnost, ki je bila odločilna za uspehe Komunistične partije Jugoslavije za zmago naših narodov v osvobodilni vojni, za prepletanje in preraščanje osvobodilne vojne v zmagovito ljudsko revolucijo, je v tem, da vodstvo naše Partije marksizma-leninizma ni jemalo kot dogmo, da znanstvenih leninističnih ugotovitev zakonitosti družbenega razvoja v epohi imperializma in socialističnih revolucij ni jemalo kot šablono, da se ni ravnalo po črki, marveč po bistvu tega nauka...

Borbo za enotnost delavskega razreda je postavila Partija v ospredje z jasno perspektivo, da ne gre samo za uresničenje ekonomskih zahtev delavstva in za politično svobodščino. Za ustvaritev političnih ciljev so bili potrebni zavezniki tudi izven delavskega razreda, toda za lažje pridobivanje teh zaveznikov je bil pogoj enotnost delavskega razreda samega z jasno postavljeno vodilno vlogo delavskega razreda, kakor jo je izrazil že Ivan Cankar: ... na plečih delavca-proletarca sloni bodočnost slovenskega naroda, naroda - proletarca.

Ta socialna osnova in jasna perspektiva je Partiji omogočala pridobivanje zaveznikov med kmeti, mestnim malomeščanstvom in inteligenco. Zvesta ciljem

borbe proti fašizmu in domači peti koloni, je iskala sodelovanje z razdrobljenimi demokratičnimi silami, zlasti pa se je trudila, da bi imela vpliv pri vodstvu kmetov. V svoji borbi za zaveznike je KP Slovenije snovala legalno »kmečko-delavsko gibanje«, potem »Zvezo delovnega ljudstva«, obe organizaciji pa sta zajeli pravzaprav tiste množice, ki so bolj ali manj odkrito sledile Komunistični partiji. To so bile njene legalne oblike, ki so Partiji omogočale javno delovanje v političnem življenju.

ZA VSAKO SITUACIJO — USTREZNA OBLIKA ORGANIZACIJE!

S temi oblikami je Partija dajala iniciativo za koalicijske nastope pri raznih političnih kampanjah — zlasti volitvah. V tej dobi, ko je šlo Partiji za to, da razbije okvire ilegalnosti, v katerih jo je tiščal teror režima, je sploh značilno, da se Partija ni držala nekih splošnih šablon, marveč je za vsako konkretno situacijo, za vsako konkretno akcijo izbirala ustrezne oblike organizacije. Se več, prelomnica, ki jo predstavlja ustanovni kongres, je tudi v tem, da se odsej komunisti v posameznih krajih navajajo na samostojno iniciativo, na samostojno opredeljevanje in posebne oblike aktivnosti, kar kršno je zahtevala situacija in razmerje sil v določenem kraju. Tako je n. pr. za občinske volitve leta 1938 vodstvo Partije usmerjalo komuniste v posameznih krajih v iskanje konkretnih oblik aktivnosti, konkretnih oblik koalicijske udeležbe pri volitvah, za ustvarjanje bloka in širjenje bloka opozicije. Komunistom je bila začrtana le splošna principalna smer. To je bila dragocena politična šola, za katero so se komunisti za kasnejše težke čase izboljšali v sposobnosti, da se v konkretni situaciji sami znajdejo.

20-LETNICA KPS

(Nadaljevanje s 1. strani)

niti oprostiti samo ene strani, manifestira Jugoslavija zelo zanimivo obliko sodelovanja ZKJ in SZDLJ. Vsak komunist dela akcijo v Socialistični zvezi in tako se pri nas simbolično manifestira enotnost ciljev komunistov in socialistov, doma in pred vsem svetom. V ose mednarodne dokumente je vnesla ZKJ člen o potrebi sodelovanja ne samo s komunisti, ampak tudi s socialisti, seveda vedno na enakopravni podlagi, brez vsake zadnje misli, brez pretenzije na monopol vodstva. V borbi za nove oblike demokracije, pri uresničevanju zares množične in neposredne demokracije, kjer ne bo potrebnih nobenih strank in strankarstva, se trudimo le zagovarjati interese celotnega delavskega gibanja, kakor je to nakazal že Komunistični manifest.

Poi, ki smo jo prehodili komunisti od Ustanovnega kongresa pred 20 leti do danes, je res — vsaj v glavnem — pravilna. To dokazuje uspehi pri preobrazbi naše družbe, to dokazuje masovnost SZDLJ, to dokazuje avtoriteta komunistov. Majhno število predbojnih komunistov, oboroženih z najnaprednejšo družbeno znanostjo, nekaj profesionalnih revolucionarjev skupaj s partijci, ki so postali neke vrste specializirani strokovnjaki marksizma in delavskega gibanja, so v odločilnih letih NOB in pozneje zbrali okrog tega jedra desetisočje komunistov in pol milijona borcev za socializem, organiziranih v SZDLJ. Tu di vodstvena vloga, ki bo še dolgo nujna in potrebna, se decentralizira in prehaja v neštete organizacijah in organih društvenega, političnega, gospodarskega in kulturnega življenja, na pozitivno, naravno delovanje ljudi. Nastajajo nova življenja, kjer se avantgardizem, ne rečem likvidira, ker je to napačno, ampak razvija na višjo stopnjo, kjer se razlika med političnim strokovnjakom (komunistom) in državljanom počasi briše tako, da politična raven vsakega člana SZDLJ nenehno raste.

Vse sile moramo posvetiti odselej socialističnim odnosom, tako v proizvodnji, kakor prav posod drugod. Le tako bo rasla tudi produktivnost in družbeno bogastvo. Neusmiljeno se moramo boriti s pojavi birokratizma, karierizma, kornolčarstva, z buržoazno dobojno, hinasno moralom, s strahopetnostjo v lastnih vrstah, za pogumno konstruktivno kritiko, za žrto in požrtvovalnost o socializmu, za iskrenost proti doktrinarstvu in »socialistični« apologetiki, z eno besedo za zglede, za lik naprednega komunisto-socialista. Rabimo manj besed in še več dejanj resnične osebne predanosti socializmu in ljubezni do ljudstva, do vseh delovnih ljudi! Včasih radi pozabljamo za raznimi »mehanizmi«, »instrumenti« in »elementi« (na primer »družbeno proizvodni« elementi) — človeka, našega delovnega človeka, ki upravičeno zahteva od vseh, posebno še od komunistov — stimulacijo in zglede. Nikakor ne smemo zaradi

strategije in taktike, kako deliti nacionalni dohodek in zaradi muk naših parlamentarnih »gospodarskih krogov«, kako konkretizirati princip socialističnega nagradenja v ustrezni obliki plačnega sistema, ki bi bil i pravičen i stimulativen, nikakor ne smemo pozabiti nad vsem tem na najosnovnejše načelo komunistov, da moramo spoštovati vsakega delovnega človeka in bdeti nad enotnostjo predsem delavcev in kmetov in sploh vseh delovnih ljudi. Ta enotnost je uresničena v SZDLJ, ki jo moramo še naprej krepiti pred vsem tako, da bo nudil vsak komunist dober zgled delovnega, požrtvovalnega državljana.

Cakajo nas velike naloge, pravzaprav vedno večje, kajti tudi drugi narodi napredujejo. Uresničiti moramo svoj socialistični program, dvigniti storilnost in povečati proizvodnjo, da bomo dosegli večji standard, pri tem pa nikdar pozabiti na človeške odnose. Socializem ne pomeni samo višji življenjski standard, ampak tudi lepše kulturne in etične vrednote! Naj nas uspehi na kratki poti od Ustanovnega kongresa do danes okrepijo za nove napore in boj!

Dr. Jože Potrč

Na Čebinovem, samotni kmetiji med Zagorjem zdaj spominska plošča spominja na dogodka pred 20 leti

MARKSISTIČNO-LLENINISTIČNA ANALIZA NAŠE STVARNOSTI JE NAŠI PARTIJI V VSEH SITUACIJAH ODKRIVALA, KJE SO OSNOVNE BORBENE SILE, KJE JE PRIJATELJ IN ZAVEZNIK, KJE SOVRAZNIK IN NJEGOVA GLAVNA SILA, KJE JE OMAHLJIVEC IN MOŽNA REZERVA ENEGA ALI DRUGEGA. TEORIJA MARKSIZMA-LLENINIZMA NAS JE UČILA V VSEH ETAPAH NAŠEGA BOJA PRAVILNO RAZPOREJATI BORBENE FAKTORJE IN MAKSIMALNO TER PRAVILNO V VSAKI KONKRETNI KONSTELACIJI MOBILIZIRATI VSE MOŽNE ZAVEZNIKE IN REZERVE NA SPLOŠNI LINIJI BOJA PROTI KONKRETNEMU SOVRAZNIKU.

ALI SE JE DANES V TEM POGLEDU KAJ SPREMEMILO V NAŠI BORBI? NE, NIČ SE NI SPREMEMILO! NASPROTNO, DANES MORAMO BOLJ KOT KDAJKOLI ZNATI UPORABLJATI OROŽJE MARKSISTIČNO-LLENINISTIČNE TEORIJE V NAŠIH REVOLUCIONARNIH NAPORIH ZA ZGRADITEV SOCIALIZMA.

EDVARD KARDELJ

na II. kongresu Komunistične partije Slovenije novembra 1948

USTANOVITEV KP SLOVENIJE

v luči nekaterih okrožnic tedanjih oblastvenih organov

Marsikak dokument o predvojnem delu komunističnih organizacij je propadel zaradi tedanjih izredno težavnih pogojev ilegalnosti. Tudi v času narodnoosvobodilne vojne je bilo mnogo uničenega. Po naključju pa so se ohranili mnogi dokumenti, ki pričajo o zgodovinskem pomenu raznih dogodkov iz dela in življenja komunistov, čeprav so iz nekdanjega arhiva njihovih nasprotnikov, ki so imeli nalogo uničiti komunistično dejavnost, pri čemer so se posluževali zapiranj komunistov na dolga leta

robije, mučenja in tudi ubijanja, kar pa je bilo tedaj, kot bomo videli, povsem zakonito in na mestu.

Poglejmo nekaj dokumentov, ki se nanašajo na ustanovitev Komunistične partije Slovenije in na dejavnost njenih članov v tistem času.

Po doslej sprejetih poročilih s strani Kraljevske banke uprave in Uprave policije v Ljubljani se je na področju Dravske banovine resno povečala komunistična propaganda, ki se v zadnjem času opravlja z raznimi levičarskimi in komunističnimi napisi na zasebnih in javnih poslopih ter z razpečevanjem prepovedane literature...

Tako se začne okrožnica, ki jo je 20. avgusta 1937, pod številko Pov. II/2 No. 3410/1 poslala Kraljevska banka uprave Dravske banovine (tedanji naziv za Slovenijo) vsem sreskim načelnikom in nekaterim drugim višjim oblastvenim ter policijskim predstojnikom, preko njih pa tudi vsem orožniškim postajam, da bi jih opozorili na dejavnost komunistov. Okrožnica nadalje pravi:

PROPAGANDA NI BILA OMEJENA NA POSAMEZNE AKTIVISTE

»Ni dvoma, da je ta okrepljena komunistična propaganda v zvezi z izvajanjem »španskega tedna«, prav tako pa lahko predpostavljamo, da je po sredi delo in delovanje novo formirane Komunistične stranke Slovenije...«

»Komunistična propaganda na področju Dravske banovine kaže po svoji obliki in aktivnosti vse znake organizirane in planirane dejavnosti, ki ni omejena na ožji krog posameznih aktivistov. Verjetno za to akcijo stojijo doslej neodkriti ilegalne komunistične organizacije...«

Tajne komunistične organizacije so bile tedanjim oblastvenim organom seveda trn v peti. Zato konec okrožnice naročajo, da je treba čimprej odkriti

»vse tajne ilegalne komunistične organizacije, ki so gotovo v zvezi z novo formirano Komunistično stranko Slovenije, da bi se tako nehala stalna izzivanja komunistov z raznimi letaki, napisi po hišah, v prostorih in drugih akcijah, ki se v zadnjem času pojavljajo na raznih krajih Dravske banovine...«

ODDELEK ZA DRŽAVNO VARNOST OBVESCA

Ustanovitev Komunistične partije Slovenije je seveda odjeknila tudi v mnogih drugih okrožnicah, ki so imele namen podrobno seznaniti vse pristojne organe o delovanju komunistov. Takih okrožnic ni bilo na pretek samo v Dravski banovini, to je v Sloveniji, ampak tudi drugod. Tako se nam je na primer ohranila okrožnica, ki jo je dne 28. junija 1937 izdal svojim podrejenim organom Oddelek za državno varnost Kraljevske banke uprave Savske banovine, to je sedanje hrvatske republike. Okrožnica uvodoma pravi:

»Aprila meseca tega leta je bil ustanovni kongres Komunistične stranke Slovenije, na katerem je bil izmed delegatov ustanovljen partijski odbor in Centralni komitej stranke. Centralni komitej je izvoljen iz vrst delavcev, kmetov, obrtnikov, intelektualcev in nameštencev...«

Zatem okrožnica dokaj podrobno navaja osnovne razloge, na osnovi katerih je bilo leta 1934 na IV. konferenci KP Jugoslavije sklenjeno, da je treba

(Nadaljevanje na 3. strani)

PET STO DESET MLADINCEV — STO OSEM MLADIH KOMUNISTOV

»Ne, tega ne morem razumeti. Jaz sem železostrugar Janec, to sem pozabil reči.« Z rokavom delovnega suknjčja je šel dvakrat preko nagubanega čela in dodal: »Litostrojec, star Litostrojec. Rečem vam — pri nas pa ne poslušajo starih. Da bi videli našo mladež. Toliko, da je iz gnezda zlezla, pa ji že perje raste. Ves januar so mladi med malico in po delu stikali glave. Poslušam, vprašujem — ni! Potem pa kot strela z jasnega: Marjan je v Zvezi komunistov, Franci je član Zveze komunistov. In tako kar čez noč živim in delam sredi mladih komunistov. Individualno ideološko politično delo...«, so rekli kasneje tistemu stikanju glav. Vse lepo in prav. Toda le tega ne vem, kaj hočejo kar na mah v naši tovarni mladli...«

Čeprav je že preteklo mesec dni od tistega razgovora, nam radovednost ni dala miru...

»ODDOLŽIL SEM SE MATERINEMU SPOMINU«

Ze prvi vtisi srečanja z mladimi litostrojskimi komunisti razodevajo, da nam le pošteni ljudje stiskajo roke tako močno in pristrčno. Mladi ljudje z ognjem v očeh.

»Sprejem v Zvezo komunistov je bil zame velik dan,« pripoveduje mi Vlado Kovač, kovinostrugar v Litostroju. »Mati bi bila srečna, ko bi ga dočakala. Pa je leta 1944 padla v partizanih na Primorskem. Z delom v mladinski organizaciji in v službi sem se hotel oddolžiti materinemu spomenu. To, da so me sprejeli komunisti v svojo sredo, mi je prvokrat povedalo, da sem vreden svoje matere.«

»Nekateri Litostrojci ne morejo razumeti, zakaj se mladi toliko ukvarjate z organizacijami in delom. Kaj vendar hočete?«

»Vsak hoče nekaj. Jaz se hočem zdaj v mladih letih čimveč naučiti. Ob petih zjutraj vstajam, do dveh sem v službi, štirikrat na teden pa obiskujem peti razred večerne gimnazije. Upam, da mi bodo izpiti uspeli. Se najraje pa v prostem času rišem. Tako rad bi upodobil naše delavce pri delu. Morda mi bo uspelo kdaj, morda pa bom kasneje risal le sebi v zadovoljstvo. Ne morem razumeti, zakaj mnoge moje vrstnike ne zanima poklicno delo in ne problemi družbenega upravljanja. Večkrat se vprašujem: le kaj bi bilo, če bi se nihče med mladimi ne zanimal za upravljanje naše tovarne...«

NISEM PRICA KOVAL, DA ME BODO IZVOLILI

Miha Žilavec, kvalificirani delavec v modelnem mizarstvu, se je že po nekaj besedah ogrel: »Do

leta 1949 nisem znal slovenskega jezika. Naša družina se je vrnila po vojni iz Francije. V Litostroju sem se pričel modelnega mizarstva že pred leti, odtlej pa v poklicu hitro napredujem. Veste, po

Mladi komunisti v Litostroju se trudijo postati tudi dobri delavci

navadi povem vse, kar mislim. Najbolj sem bil presenečen, ko so me lani med 60 delavci v našem obratu še z nekim tovarišem izvolili za člana obratnega delav-

skega sveta. Takrat se za to velikalo navogo še nisem čutil dovolj zrelega, zdaj pa že marsikaj vem. Vem, da sem dolžan skrbeti za uveljavljanje pravic slehernega delavca. Ni čudno, da je na sestankih našega obratnega kolektiva večkrat vroče. Delovodja, poslovođa in normirlec bi hoteli po svoje, mi mladi pa imamo tudi svoj prav. Kot člana delavskega sveta me je najbolj bolelo to, da je naš sklad za samostojno razpolaganje po navadi že prej usahnil, preden bi lahko delavski svet z njim razpolagal.«

VEČNA PRESENEČENJA

»Če sem kdaj pri delu doživel presenečenje, me sprašujete? Vsak dan doživljam presenečenja, vsakega novega dela sem vesel,« se nasmehne Alojz Mežnaršič, modelni mizar. »Rad pa bi kdaj več vedel kakor danes, zato si močno želim v delovodsko šolo. Morda sem dosegel v strokovnem izpopolnjevanju še največje uspehe, saj delam že v sedmi in osmi delovni grupi med desetimi možniki. V prostem času pa pomagam mladinski organizaciji v občini Šiška, streljam v strelski družini, učim predvojaško...«

»Osem sto mladih ljudi dela v Litostroju,« pripoveduje predsednik tovarniškega komiteja Ljudske mlatine, kovinostrugar Andrej Mlinar. »Pet sto petdeset mladih ljudi je včlanjenih v Ljudski mladini, 108 pa v Zvezi

komunistov. V zadnjih dveh mesecih smo sprejeli 80 mladincev v članstvo Zveze komunistov, največ na predlog mladinskih organizacij...«

V naš pogovor se vse pogosteje vpletajo besede o Klubu mladih proizvajalcev. Predsednik LMS Franček Mirtič je minuli teden povedal na okrajni mladinski konferenci, da je litostrojski Klub mladih proizvajalcev najboljši v Sloveniji! Pripoveduje Andrej Mlinar. »Kako ne. Tovariškemu delavskemu svetu je naš klub pred kratkim svetoval, kako izboljšati produktivnost dela. Ta predlog bo proučila posebna komisija.« Da se mladina Litostroja, predvsem pa člani kluba mladih proizvajalcev seznanijo z vsemi problemi delavskega samoupravljanja, pove že to, da je 48 mladincev ali opazovalnih članov obratnih delavskih svetov ali članov strokovnih komisij pri osrednjem delavskem svetu.

Klub mladih proizvajalcev tekmuje te dni z mladimi proizvajalci iz Jeseniške železarne in s proizvajalci kranjske »Iskre«. Dne 21. aprila se bodo pomerili med seboj v fizikulturi, 12. maja se bodo posvetovali o gradivu, ki so ga pripravili mladi proizvajalci vseh treh tovarn za prvi kongres delavskih svetov, 19. maja pa bodo Kranjani in ljubljanski Litostrojci obiskali Jesenice. Mladi Litostrojci vedo, kaj hočejo. Hočejo se usposobiti za upravljanje svoje tovarne

V. B.

TAKO SO SE KOVALI KOMUNISTI

Spomini komunistov na predvojno partijsko dejavnost

V letih med obema vojnama v zasavskih revirjih ni bilo miru. Gruče zgaranih ljudi so se dan za dnem — kadar je bilo delo! — pomikale proti rovom in izginjale pod zemljo, v tovarne in kamnose, podtalno pa je vrel v ljudeh odpor proti skopemu plačilu za trdo delo, proti krivicam, izkoriščanju in prisilnemu brezdelju — brezposelnosti.

Tu, v Trbovljah, Hrastniku, Zagorju, so delali izkušeni in prekaljeni komunisti Marinko, Hochkraut, Sentjurčeva, Slander, Urešek in drugi, okrog katerih so se zbirali mlajši. To je bil kader, ki je znal prenesti ideje razredne borbe med množice, jih pridobiti za nestrane akcije proti takratni krivični oblasti. Premnogi od njih so dali svoje življenje, ko je prišel čas za zadnji udar.

RAZMAKNILA JE BAJONETE

Vse to, kar pripoveduje tovarišica Angela Grebens, so pozabi iztrgani spomini na drobne do-

Angela Grebens

godke — drobne, če jih gledamo nepovezane — in na veliko dogajanje, če se razgne pred nami celotna slika stavk in demonstracij, prek katerih vejejo kriki: »Kruha in dela!«, s katerimi so rudarske Trbovlje terjale svojo pravico.

Naj je bilo že kakorkoli, dolgo se v Trbovljah ni dalo skrivati, kako misliš in kaj delaš. Potem je šlo samo za to, ali bo moč skriti dokaze in se izogniti represalijam ali ne. Na črni listi žandarjev je bilo tudi Angelino ime — dovolj za pogoste nočne preiskave.

Bilo je 1937. leta. Angelin mož, tudi član Partije, se je proti večeru odpravil na nočno delo, ko pa se je povsem zmrznilo, so se druga za drugo odrgale iz teme sence in se napobile proti hiši na Polaju. Angela je po vsakem značilnem trkanju hitela odpirat vrata. V sobi, precej na tesnem, so posedli Marinko, Hochkraut, Salomon, Slander in drugi. Vedela je, da se bo partijska konferenca zavlekla pozno v noč. Deseta ura je že minila, ko so po vratih zadoneli grobi udarci: »Odprite!« Potem se je zgodilo vse v hipu. Tovariš Marinko, ki je živel takrat v ilegali, je hotel pograbit snujko, pa jo je v naglici zamenjal za Angelin črn plašč ter planil skozi okno in izginil v noč. Še preden so hišo obklopi. Drugi svojega bega ne bi mogli več prikriti in to je v trenutku dojela tudi Angela. Odprla je vrata in šepnila: »Ostanite čisto tiho.« — naročilo, ki je bilo precej odveč. V sobi so molče obsedeli.

Po vratih pa so ropotala puška kopita in vojaški škornji: »Odprite, sicer vdremo, preiskavale!«

Stopila je k vratom. »Prav lahko vam ni bilo pri arcu takrat?«

»Ne vem, sedaj po dvajsetih letih je to težko reči — še posebej ker se je srečno končalo.«

»Kaj razbijate,« se je zadržala jeznim glasom, »sama sem doma, mož je na delu, nikomur ne odprem pred jutrom!«

»Orožniki, preiskava,« so ji grobo odgovorjali z druge strani.

»Nikomur sedaj, sama ženska nem doma. Zaradi mene ostanite tu vso noč in jutraj obrnite hišo, sedaj pa nikomur ne odprem.«

Tako je šlo dolgo sem in tja, dokler niso odnehali žandarji. »Bomo pa počakali.«

Če bo to res, tovariši v sobi niso mogli vedeti, toda preostalo jim ni drugega, kot čakati do jutra. Ko se je domala zdanilo, je Angela previdno odprla vrata — okolica je bila videti zapuščena. Žandarji so se naveličali čakati ali pa so ji verjeli, da je sama. Drug za drugim so zapustili hišo.

V Partiji so znali ceniti Angelin pogum, predanost in zmožnost, da se znajde v vsakem nevarnem položaju. Zato je mnogokrat odhajala v Ljubljano na zvezo po literaturo in drug material.

Kot že večkrat pa se je tovarišica Angela iz oči v oči spogledala z žandarji 1939. leta, ko je Partija organizirala velik šhod pred delavskim domom. Kot zvesti tovariši so stale rudarske žene skupaj s svojimi možmi, kadar je bilo treba glasno povedati delavske zahteve. Tudi ni bilo težko pridobiti žena za javne demonstracije. Toda večstoglavni množici je pot do delavskega doma zapirala vrsta orožnikov z naperjenimi bajonetmi. Spreved je zastal. Kaj sedaj, kako priti pred delavski dom? Angela je planila naprej, zgrabila je vsako roko po en bajonet in z nenadnim sunkom odprla presenečena žandarja — tik za njo pa je hrumeča množica vdrila pred delavski dom.

TAKO SO SE KOVALI KOMUNISTI

»Bil je približno takle čas kot sedaj pred 1. majem. Ne vem točno, katerega leta, saj smo v Trbovljah praznovali vsako leto delavski praznik in budili v ljudeh vero, da bodo Trbovlje nekoč naše, od rudarjev, delavcev v cementarni, od tistih, ki delajo v kamnolomih. Dogodek pa mi je ostal v spominu, ker se je zame slabo zastakal.«

Kot je bilo vnaprej dogovorjeno, so trboveljski komunisti, med njimi Rudi Kralj, odšli pred 1. majem v Hrastnik po težke zavoj letakov. Na javki v gozdu nad Trbovljami so jih razdelili čakajočim, ki so imeli vnaprej določen rajon, kjer naj bi jih raztrosili. Vse je bilo v redu, le enega od tovarišev ni bilo, zaradi česar je Rudiju ostal zajeten zavoj letakov.

»Kaj bi, nisem pričakoval aretacije in neprevidno sem odnesel zavoj domov ter ga položil pod zglažev.«

Rudi Kralj pa je bil star komunist, član od 1933. leta, slabo zapisan pri orožnikih, saj je bil večkrat zaprt in je sodeloval pri demonstracijah in stavkah in le sem in tja je dobil delo, ker je bil na črni listi.

Rudi Kralj

Tisto jutro so napravili preiskavo. Na žandarmerijski postaji so ga dolgo zasliševali. Kje tiskajo letake, kdo jih je prinesel, kdo vodi — Hochkraut, Urešek, Marinko? Samo to naj pove. Za roke in noge so ga obesili na zid, pozno zvečer in vso noč so pritiskali nanj.

»Saj vemo, kdo vodi, samo še ti povej! Damo ti dva tisoč dinarjev in dobiš boš dobro službo.«

Noč je bila dolga, hladna, majska noč. Vedel je, da ga čaka zapor. Vzlic temu se je smejal žandarjem v obraz.

»Kar čudno se mi zdi sedaj, po tolikih letih, misliti na vse to, kako smo hodili in delali s Hochkrautom in mnogimi, ki so kasneje padli v borbi, v Trbovljah in na drugi strani, v Savinjski dolini.«

Sam ima prestreljeni ob nogi, pogovarjamo pa se v njegovem nekdanjem stanovanju v tesni, slabi hišici ob dolgi ulici »Kurje vasi.«

»Leta 1933 smo za dva dni osvobodili Trbovlje. Na ulicah je demonstriralo nad 2000 žensk in mladine, žandarji so se umaknili s postaje in drugih važnih točk,

vse dotlej, da jim je prišla na pomoč ljubljanska policija, poln vlak, številne skupine na konjih. Morali smo popustiti. Toda po vsaki taki akciji je bilo na naši strani več simpatizerjev, več novih članov KP.«

»TRUDILI SMO SE, DA BI PRIDOBILI CIMVEČ MLADINE«

O tem ve še zlasti dosti povedati soimenjak Rudija Kralja — France Kralj.

»Bil sem mlad, vendar sem dobro vedel, za kakšne cilje sem se odločil, ko sem bil 1937. leta sprejet v KP. Moj brat je bil ta-

France Kralj

krat že prostovoljec v Spaniji, v Trbovljah pa smo delali predvsem na tem, da bi v naše vrste pritegnili čimveč mladine. To niti ni bilo težko, ker so dobro videli in občutili krivice, ki se gode očetom in ki čakajo tudi nje. Delo v športnih in prosvetnih društvih, shodi, v katere smo spreminjali izlete, je bilo hvaležno, področje za našo propagando. Toda vzlic temu, da smo znali dobro prikrivati »outalbo delovanja in da med nami skoraj ni bilo ljudi, ki bi izdajali, so nas večkrat zaprli, saj smo bili zraven pri vseh demonstracijah, stavkah, volilnih kampanjah, kar ni bilo moč prikriti. Tik pred vojno 1939. leta sem po srečnem naključju ušel zaporom v Bileči. Takrat smo organizirali veliko stavko v Trbovljah in Hrastniku predvsem zaradi nizkih prejemkov rudarjev, ki so množili dobičke Trboveljske premogokopne družbe, ki je že v splošnem porastu cen podražila premog za 25%. Dne 14. decembra so ustavili delo v Hrastniku, dva dni kasneje smo začeli stavkati v Trbovljah.«

France Kralj je bil izvoljen v stavkovni odbor, dovolj, da so ga, po neuspešnih pogajanjih na banki upravi, po vrnitvi v Trbovlje zaprli. Skupaj z njim so aretirali še številne druge komuniste ter jih odpeljali v Sempetrsko vojašnico. To pot so imeli proti njej precej dokaznega gradiva, ne pa tudi proti njegovemu soimenjaku Rudiju Kralju. Po pomoči pa so namesto Rudija najprej izpustili

Franceta in šele nekaj dni kasneje, ko bi morali Franceta deportirati v Bilečo, je Rudi pojasnil pomoto, nakar je bil izpuščen. Njegova prva pot je bila do tovariša, da se je pred ponovno aretacijo umaknil v ilegalo.

»Kmalu po teh dogodkih je izbruhnila vojna in šele tistikrat, ko se je bilo treba unreti fašizmu z orožjem v roki, smo spoznali kako zelo koristno in potrebno je bilo naše delo z mladino, saj so prav zasavski revirji dali številne borce.«

»MATI«

MAKSIMA GORKEGA

Miren, kakršen je tovariš Johan Bertonec, podpredsednik OLO Kranj, daje vtis, kot da bi se mu v življenju prav nič posebnega ne dogodilo, kot da bi se mu življenje ne smejalo. Sele daljši razgovor z njim, šele njegove besede, ki niso nikoli izgovorjene tjavdan, povedo človeku, da je Bertonec z vsjo svojo mehko in uglajenostjo odločen značaj.

Kakor vsi starejši komunisti, ima tudi on za seboj bogato preteklost, leta bojev, naporov in tudi uspehov. V pripovedovanju je skoraj preskromen in se zdi, ko ga človek posluša, kot da bi mu ne bilo prav, da ga nagovarja, naj vendar nekaj pove.

V urici razgovora je veliko pripovedoval o svojih srečanjih s pokojnim Zagarjem, narodnim herojem in do tedaj resni obraz se mu je razlezel v spoštljiv nasmeh.

»Da, srečanje z njim je pomenilo zame začetek organiziranega dela. Kot mizarški pomočnik sem prišel nekega dne na njegovo povabilo v Zg. Dobravo pri Kropi, da bi popravil okna na šolskem poslopju, kjer je bil on za uč-

Johan Bertonec

telja. Med delom se mi je približal in me nagovoril. Spraševal me je o vsem, od kje sem, kako živimo doma, koliko bratov in sester imam. Vse, prav vse ga je zanimalo. Vprašal me tu, če kaj berem. Priznal sem mu, da malo. Sel je v stanovanje in se vrnil s knjigo v roki: »Na, tu imaš nekaj. Preberi, povedal mi boš, kako se ti zdi, če pa ne boš kaj razumel, me vprašaj!«

Tako se je začelo. Domov sem šel z Gorkega »Materjo«. Vsebinska knjige me je oklenila in me prevzela do dna duše. Prebral sem jo enkrat, dvakrat, trikrat... Povedal sem Zagarju, da mi je vse razumljivo.

»In kaj po vsem tem branju misliš?« — me je pobaral.

Ne vem, kaj sem mu takrat odgovoril, vedel sem le, še več, čutil sem, da sem jaz eden izmed sinov Gorkega »Materje«, da je tisoče takih ljudi, milijone.«

Preprojen z vsebino »Materje« in še z vedno tesnejšimi stiki s pokojnim narodnim herojem Zagarjem je postal Bertonec leta

1937 sekretar partijske organizacije na Javorniku, leta 1938 je bil vključen v okrajni komite Jesenice, maja meseca 1941 ga pa že vidimo kot člana »vojnega komiteja«, ki je imel nalogo zbirati orožje, 5. avgusta postane komisar »Cankarjevega bataljona«, decembra 1942 član okrajnega komiteja Kranj, decembra 1943 član Oblastnega komiteja za Slovensko Koroško.

Danes je prav tako delaven, kot je bil vedno. Delaven in skromen, dve osnovni črti njegovega značaja, ki se odprto izražata v njegovi besedi in v njegovem delu.

V luči nekaterih okrožnic tedanjih oblastvenih organov

(Nadaljevanje z 2. strani)

ustanoviti posebne partije po posameznih pokrajinskih področjih ter med drugim pravi:

»Z ustanovitvijo posebne komunistične stranke za Slovenijo, Hrvatsko in Makedonijo se ne menjajo osnovni principi partijske enotnosti in demokratičnega partijskega centralizma. Te pokrajinske stranke imajo nalogo delovati vsaka na svojem področju v okviru enote KPJ s tem, da njihovi centralni komiteji izpolnjujejo sklepe KPJ, ki jih prilagajajo posebnim razmeram in odnosom na svojem področju...«

PARTIJA SE BORBENO POVEŽUJE Z LJUDSKIMI MNOŽICAMI

Tudi okrožnica z dne 29. julija 1937. istega oddelka za državno varnost govori o ustanovitvi Komunistične partije Slovenije. Oddelek sporoča, da je bil na kongresu izdela manifest, s katerim so bile objavljene glavne točke partijskega programa in smernice za bodoče delo, o čemer so že bile obveščene oblasti z razpisom Ministrstva za notranje zadeve pod številko Pov. I. br. 28200 z dne 24. junija 1937.

Potem kot okrožnica naniza nekatere neposredne in najnujnejše naloge, ki so tedaj stale pred Komunistično partijo Slovenije, še pristavi:

»V izpolnjevanju teh nalog se zahteva na prvem mestu sloga in enotnost delovnih množic, združitev vseh na eno akcijsko linijo in odsranitev vsakega sektaštva. Delo stranke naj se giblje po liniji sklepov in navodil VII. kongresa Kominternе, pri čemer naj ima partija vlogo avantgarde v splošno narodnoosvobodilnem boju Slovencev.«

Iz pisanja komunističnega tiska se vidi, da je nova partija, osnovana na aprilskem kongresu t. l., izdelala podroben program in plan za svoje bodoče akcije. V prejšnjem razpisu ministrstva je naglašeno, da nova stranka ostane v okviru Komunistične partije Jugoslavije kot njena sekcija, vendar s posebnim področjem svojega dela in s posebnim programom, ki ga je treba prilagoditi specifičnim pogojem političnega in ekonomsko-socialnega življenja Slovenije. Dosednje po tem je Komunistična partija Slovenije že začela intenzivno delati na svojem področju. Začela je predvsem množično propagando, da bi se kar najbolj borbena povezala z ljudskimi množicami...«

In kako je potekalo to borbena povezovanje z ljudskimi množicami? O tem med drugim govori naslednji dokument — okrožnica Oddelka za državno varnost Kraljevske banke uprave Savske banovine številka Pov. II-DZ-Broj 31.157-37 z dne 21. oktobra 1937:

KOMUNISTI MNOŽIČNO ZBRAJO PODPISE NA PRITOŽBE

»Ministrstvo za notranje zadeve sporoča: Čeprav je ilegalo delo komunistov preko celice po posameznih znakih in razpoložljivih podatkih po odkritih in razbitih njihovih organizacij v določenem zastoju, se na mnogih področjih družbenega življenja v naši državi vseno opaža vpliv komunistov. To delo je preurejeno po najnovejših navodilih VII. komunističnega kongresa ter prilagojeno krajevnim, socialnim in kulturnim razmeram v posameznih krajih. Komunistična taktika se stalno menjava ter se izkorišča vse, kar se lahko direktno ali indirektno izkoristi za komunistično propagando.«

Tako so na primer v zadnjem času izstali opazni nekateri pojavi glede ponašanja zaradi komunistične osumljenosti oziroma obsojenosti oseb — zlasti še v Dravski banovini. Opazeno je na primer množično zbiranje podpisov na razne proteste in pritožbe pristojnim čimteljem, kjer se izraža polno nezadovoljstvo proti določenim oblastvenim ukrepom oziroma aretacijam, kadar gre za komunistično nastrojene osebe.

Prav tako je v zadnjem času v mnogih primerih zapazeno argotno ponašanje posameznih komunističnih osumljenec pred policijskimi oblastmi. Odbijajo svoj podpis na zapisnike z motivacijo, da hočejo zapisknike sami pisati in to tako, da se v njih sploh ne bi obremenjevali. Zelo pogosto taki osumljenici na kopirnetna vprašanja sploh ne dajejo odgovoriti.

Komunisti-zaporeniki tudi pogosto nastopajo gladovno stavko, razgrajajo v ječah, razbijajo po vratih in stalno protestirajo zaradi postopanja proti njim, čeprav je le-to povsem zakonito in na mestu.

Vsi ti pojavi, kakor tudi prirejanje nepriljubljenih sestankov in konferenc od časa do časa, kaže da gre za socialno ali kulturno delavnost, povsem dokazano kažejo, da je po aredi nadaljevanje komunističnega dela v duhu najnovejših komunističnih taktike in da gre tu za premišljeno planirano delo komunističnih aktivistov v naši državi...«

Res je. Komunisti so delali premišljeno in tudi planirano, kolikor je le bilo možno v tedanjih težavnih razmerah. To so jim njihovi nasprotniki, kot vidimo, priznali, niso pa priznali, da so se komunisti borili za pravično stvar. To pa je bilo odločilno. Prav to je v njihove vrste pritegovalo čimdalje več ljudi in naposled v narodnoosvobodilni vojni pritegnilo k sodelovanju v Ljudski fronti vse, kar je bilo zdravega, to je veliko večino vseh Slovencev. Tako je po izdajstvu prejšnjih oblastnikov vse naš narod vstal proti okupatorju in si naposled po dolgem krvavem boju skupno z drugimi svobodoljubnimi narodi priboril nacionalno svobodo ter zgradil temelji, na katerem je skupno s sodelavci v komaj končani vojni sicer z velikimi naporji, vendar uspešno začel graditi nov družbeni red, ki mu je tuje izkoriščanje človeka po človeku.

O knjigi, ki je presenetila javnost

SPERANS: RAZVOJ SLOVENSKEGA NARODNEGA VPRAŠANJA

Včasih pomenita dve desetletji mnogo več, kot bi si človek mislil. V zadnjih dvajsetih letih pa smo doživeli toliko, da se nam marsikaj, kar se je zgodilo še pred nedavnim, pred petnajstimi, dvajsetimi leti, zdi že skoraj kot v rahlo legendo zavito dogodek iz daljine, z zgodovino nekontrolirane preteklosti. Včasih se nam zdi že naše lastno početje včerajšnjega dne tako zelo daleč, da bi ga ne znali več točno reproducirati. Malo nas je, ki bi z očmi zgodovinarja mogli gledati na svojo lastno ali na tujo preteklost. Človek nehotе ocenjuje tudi včerajšnji dan s spoznanjem današnjega in iluzijami jutrišnjega dne.

Prav zato sem komaj verjel, da bi mogel po pripovedovanju ljudi kaj dosti verno zabeležiti dogodke in vzdušje okrog Speransove knjige Razvoj slovenskega narodnega vprašanja, ki je izšla pred osemnajstimi leti in predstavlja nedvomno najzanimivejše književno delo v bibliografiji naše predvojne napredne znanstvene literature in je hkrati še danes občudovanja vreden dokaz poštrevnosti in iznajdljivosti avtorja, ki mu je v najtežjih razmerah najbolj antidemokratičnega režima uspelo poslati knjigo v javnost.

Obiskal sem sedanjega urednika Državne založbe Slovenije Cirila Vidmarja in že na poti k njemu razmišljal, ali mi bo res mogel povedati kaj avtentičnega okrog Speransove knjige, ki jo je on založil in izdal. Bil sem nekoliko skeptičen predvsem zato, ker mi ni šlo toliko za zgodovinsko

vernost stvari, kolikor za tisto, nikjer zapisano, z ničimer ugotovljeno vzdušje, ki je spremljalo izid te znamenite knjige.

Sučaj mi je bil naklonjen. Kot da je Ciril Vidmar sam agnil mojo bojazen: prinesel mi je dnevnik, ki ga je pisal v času vojne v italijanski internaciji in se je nekega dne — morda so bili dnevi predolgočasni, prevčel drug drugemu podobni in brez posebnih zunanjih dogodkov — spomnil tudi »založniške afere« ob Speransovi knjigi. Po spominu je skušal rekonstruirati prvo srečanje z Edvardom Kardeljem, srečanje med neznanim avtorjem in založnikom, srečanje, ki je postalo eno najzanimivejših v njegovih, nikomur namenjenih spominih, napisanih samemu sebi v oporo v dnehi, ki so bili težki in mračni in jih je lajšala in razsvetljevala lahko le vera v boljše, lepše življenje naroda in slehernega posameznika.

List iz dnevnika Cirila Vidmarja je bil pisan 23. avgusta 1942. Kraj: Borgomanera. Zaman bi ga iskali na zemljevidu. V smiselnem prevodu bi ga lahko prevedli v slovensko z dvema besedama: koncentracijsko taborišče.

Berem in si izpisujem in le redki so stavki, ob katerih se mi svinčnik zaustavi in grem hitro preko njih. Berem in si izpisujem: »...Nekega večera, menda v oktobru 1938, je prisedel k moji mizi v kavarni Zvezda znan slovenski publicist in moj prijatelj. Ne vem zakaj, toda tisti večer, ko je prisedel k moji mizi, me je tako

obšel občutek, da je prišel k meni z nekim posebnim namenom. Nisem se motil. Sklonil se je k meni in mi potihlo povedal, da bi mi rad predstavil nekega svojega znanca. Pomnil pa je, da bi bilo boljše, če bi šel z njim v igralnico, ki je bila tisti večer izjemoma popolnoma prazna. Radoveden in nekoliko vznemirjen sem mu sledil. Tam mi je prijatelj predstavil na prvi pogled neznanega moža kakih trideset let. Nasil je očala, opravljen pa je bil skromno, čeprav skrbno. Prijatelj mi je brez ovinkov povedal, da je moj novi znanec prav ta dan prišel iz preiskovalnega zapora in da se je pred kakimi tremi meseci preko Pariza vrnil iz Moskve domov. Tako nekako mi je ostalo v spominu to poznanstvo. Bil je Edvard Kardelj, zame takrat popolnoma neznan ime, v resnici pa že tedaj ena vodilnih osebnosti Komunistične partije Slovenije. Moj prijatelj je takoj prešel k pravemu namenu razgovora in mi razložil, da bi bil Kardelj pripravljen napisati knjigo o slovenskem narodnem vprašanju in njegovem razvoju. Kardeljev predlog me je takoj osvojil, saj mi je v hipu bilo jasno, da gre tu za knjigo, ki bo morala vsebovati vsaj v glavnih obrisih, vso našo politično zgodovino, vendar osvetljeno s povsem novih vidikov. Stal sem pred svojevrstno dilemo: v polni meri sem se zavedal, da bo ta predlagana knjiga za takratne politične razmere morala imeti izredno delikatno vsebino in, da bo treba, če

(Nadaljevanje na 4. strani)

PARTIJA in slovensko izobraženstvo

Ustanovitev Komunistične partije Slovenije je bila velikega pomena za strnitev vseh naprednih tvornih sil v slovenskem kulturnem življenju, ki se je na tako edinstven način manifestirala v letih Osvobodilne vojne. Kakor je nekoč Ivan Cankar spoznal, da je delavsko gibanje s svojimi družbenimi težnjami v najvišjem skladu z njegovo lastno zamisljivo o bodočnosti slovenskega naroda in njegove kulture, tako so zdaj vsi resnično napredni ljudje med ustvarjalci slovenske duhovne kulture videli v Komunistični partiji Slovenije praktičnega ostvarjalca Cankarjeve zamisli o demokratični skupnosti enakopravnih jugoslovanskih narodov. V taboru tistih, ki so to spoznali, je bila tako reči vsa slovenska kultura, vse, kar je v tedanjem našem kulturnem življenju imelo dejansko težo in sijaj.

Hkrati so se slovenski komunisti zmerom prav dobro zavedali, kolikšnega pomena so ustvarjalci duhovne kulture, znanstveniki, družbeni misleci in umetniki, za izpolnjevanje njihovega lastnega poslanstva, poslanstva komunistov v širokih množicah delovnega ljudstva. To poslanstvo pa je bilo in je ostalo predvsem v tem: dvigniti zavest delovnega ljudstva, in posebej njegovega najnaprednejšega dela, delavskega razreda, da se bo zavedlo, kaj je in kaj zmore, da bo pogledalo v bodočnost, zbrati in usmerjati njegove sile v boju za to bodočnost, katere realne možnosti so v konkretnih zgodovinskih protislovnostih obstoječe stvarnosti. Iz tega osnovnega spoznanja, ne pa iz trenutne taktike, je izvirala odnos, ki so ga komunisti na Slovenskem imeli do predstavnikov duševnega dela, do inteligence. Takšen je njihov odnos ostal vse do današnjega dne.

Leto 1937 je z ustanovitvijo Komunistične partije Slovenije pomenilo začetek širokega zbiranja slovenskega naprednega izobraženstva okrog nje in s tem hkrati njegove vse večje udeležbe v ostvarjanju njenih idejno-političnih in posebej kulturnih smotrov. Lahko rečemo, da je razdobje po letu 1937 prineslo popolno zmago tisti zamisli o neločljivi povezanosti med bojem delavskega razreda in vsem narodovim kulturnim napredkom, ki jo je pri nas prvi jasno in glasno izpovedal Ivan Cankar. Ta zmaga je bila rezultat vztrajnega dela komunistov pod pogoji šestojanuarske monarhistične diktature, ki je do skrajnosti zaostri eno izmed najvažnejših notranjepolitičnih vprašanj v stari Jugoslaviji, nacionalno vprašanje. V boju za progresivno rešitev tega vprašanja, ki je v veliki meri tudi kulturno vprašanje, so komunisti v razdobju pred letom 1937 opravljali dve važni idejni nalogi: prvič je bilo to obravnava z njihovimi lastnimi idejnimi pomanjkljivostmi v obravnavanju nacionalnega vprašanja in v njegovem okviru tudi posebnih kulturno-političnih vprašanj, s pomanjkljivostmi, ki so izvirale

BORIS ZIHERL

iz preteklih razdobj in ki so dostikrat nosile pečat sektaštva, v posameznih manifestacijah tako imenovane proletarske kulture pa tudi dostikrat pečat nihilizma nasproti slovenski in nasploh svetovni kulturni dediščini; drugič, utrjujoč se sami v leninističnem pojmovanju nacionalnega vprašanja in nacionalne kulture, so slovenski komunisti v razdobju pred letom 1937 s sredstvi idejnega boja prispevali k temu, da je dobesrden del protisestojanuarsko razpoložene slovenske inteligence dal slovo raznim indivi-

idualističnim, v bistvu liberalnim fluizijam o pravkar omenjenih vprašanjih in njenem reševanju ter se postavil na trdnjša tla realnih odnosov v tedanji slovenski družbi, odkrivajoč sredstva in poti k rešitvi teh vprašanj tam, kjer jih je bilo edino mogoče najti.

Svoje kulturno politične naloge so komunisti v razdobju pred in po letu 1937 toliko laže izvrševali, ker je bilo prav področje književnosti in umetnosti ter književne kritike tisto področje, na katerem so se v pogojih šestojanuarske diktature še sorazmerno najprosteje udeleževali. Periodične publikacije »za književnost in umetnost« so bila v tistem času morda najpomembnejša legalna in pollegalna torišča idejnega udeleževanja komunistov. Po vsej Jugoslaviji so komunisti skušali izkoristiti obstoječe, pa če še tako skromne legalne možnosti za izpovedovanje svojega svetovnega nazora, svojih družbeno-političnih in kulturnih koncepcij, povezujoč se pri tem z mnogimi uglednimi kulturnimi delavci, s katerimi jih je od vsega začetka vezalo odločilno stališče do reakcionarnega režima v stari Jugoslaviji in do njegove politike. Tako so nastale revije »Literatura«, »Kultura«, »Stožer«, in zlasti pomembna revija »Danas«, ki sta jo v Beogradu izdajala Miroslav Krelča in Milan Bogdanović. Pri nas na Slovenskem se je v okviru istih prizadevanj ob koncu leta 1932

pojavi revija »Književnost«, ki jo je urejal znani slovenski pisatelj in dramatik Bratko Kreft, med člani uredništva pa sta bila tudi pokojni Boris Kidrič in Edvard Kardelj, ki je v tej reviji objavil prvi osnutek svojega dela o slovenskem nacionalnem vprašanju, kasneje znanega pod kratkim nazivom »Sperans«. Navzlic posameznim pomanjkljivostim v njenih kulturno-političnih koncepcijah, je »Književnost« opravila pomembno nalogo v slovenskem javnem življenju. Odgovarjala je na bistvena vprašanja tedanje mednarodne politike, zlasti pa je opozarjala na nevarnost, ki jo je za vse človeštvo predstavljal prihod Hitlerja na oblast. Poleg domačih načelnih in polemičnih spisov je objavljala sestavke naprednih piscev iz drugih dežel in uvajala slovenskega delavca in izobraženca v marksistični svetovni nazor, prinašajoč v prevodu posamezne spise Marxa, Engelsa, Lenina in pa obsežnejše razprave Plehanova o zgodovinskem materializmu ter o posameznih njegovih problemih. V polemikah so se razčistili pojmi med slovenskimi antifasisti samimi. Tudi na polemike s posameznimi sodelavci »Sodobnosti«, ki je v istem času pričela izhajati kot neodvisna književna revija, je treba gledati z vidika obeh zgoraj omenjenih idejnih nalog, ki so jih komunisti opravljali v razdobju pred letom 1937.

Iz uredniškega kroga »Književnosti« je izšla pobuda za izdajanje popularnih ekonomskih in mednarodno-političnih razprav kakor tudi prvih slovenskih prevodov iz klasične marksistične literature. V prvi zbirki so izšle razprave tovariša Kardaolja o fašizmu, tovariša Krašovca o cerkvi in o posameznih ekonomskih problemih itd. Največkrat so bile te razprave takoj po izidu zaplenjene, toda zmerom sone našli način, da jih še pred posegom policije razpečamo med našimi delovnimi ljudmi. V drugi zbirki je tisti čas izšel prvokrat v slovenski »Anti-Dühring«, dalje istega pisca razprava o izvoru družine, zasebne lastnine in države, Marxov »Osem morda najpomembnejša legalna in pollegalna torišča idejnega udeleževanja komunistov. Po vsej Jugoslaviji so komunisti skušali izkoristiti obstoječe, pa če še tako skromne legalne možnosti za izpovedovanje svojega svetovnega nazora, svojih družbeno-političnih in kulturnih koncepcij, povezujoč se pri tem z mnogimi uglednimi kulturnimi delavci, s katerimi jih je od vsega začetka vezalo odločilno stališče do reakcionarnega režima v stari Jugoslaviji in do njegove politike. Tako so nastale revije »Literatura«, »Kultura«, »Stožer«, in zlasti pomembna revija »Danas«, ki sta jo v Beogradu izdajala Miroslav Krelča in Milan Bogdanović. Pri nas na Slovenskem se je v okviru istih prizadevanj ob koncu leta 1932

Kadar govorimo o razdobju pred 1937, kajpak ne moremo iti mimo dela, ki so ga komunisti opravili v množičnih kulturno-prosvetnih delavskih društvih, kakršna so bila tedaj društva »Svobode« in po njenem razpustu društva »Vzajemnosti«. Komunisti so svoja kulturno-politična prizadevanja uveljavljali tudi preko knjižnih izdaj Cankarjeve družbe, boreč se za zmago revolucionarne linije v slovenskem delavskem gibanju.

Vse to je bila priprava za tisto, kar je prišlo po letu 1937.

»Književnost«, »Mladi plamen«, »Malo knjižnico«, založbo »Ekonomska enota«, ki je izdajala omenjena klasična dela marksizma — vse to je policija postopoma zadušila in možnosti legalnega udeleževanja v tej obliki so bile z nastopom Koroščevega klerofasističnega režima na Slovenskem zmerom manjše; hkrati pa je tudi razraščanje antifasističnega gibanja množic, ki se je razvijalo pod vodstvom Komunistične partije Slovenije, terjalo novih oblik in širših prijemov.

Pomembno vlogo je ta čas v slovenskem kulturnem življenju pričela igrati revija »Sodobnost«. Prvotne polemike o nacionalnem vprašanju so se zmerom bolj izpreverčale v tovariško razčiščevanje pojmov med slovenskimi antifasisti, ki je bilo za vse njegove udeležence velikega pomena. Oblikovalo se je tisto skupno osnovno stališče, ki je v usodnih letih po 1937 omogočilo najširšo strnitev ljudi, ki so tisti čas ustvarjali v slovenski znanosti, družboslovju in v umetnosti ter književnosti. Eden izmed najvidnejših izrazov tega procesa je bilo sodelovanje komunistov v reviji »Sodobnost«, ki je pod uredništvom Ferda Kozaka zmerom bolj postajala središče tedanjih naprednih slovenskih književnih in književno-kritičnih ter publicističnih prizadevanj. Potem ko so od »Sodobnosti« odpadli razni buržoazno-liberalni in antikomunistični elementi, ki tudi kasneje, v medvojnem in povojnem obdobju, niso igrali zavidanja vredne vloge, je »Sodobnost« dejansko postala glasilo antifasistične ljudske fronte v naši kulturi. Za razliko od »Književnosti«, ki je propagirala marksizem v

39261

1551

AKADEMSKO GLASILO ZA UNIVERZNA IN JAVNA VPRAŠANJA

V službi ljudstva in kulture

Svetovni kongres za mir

Akademsko glasilo »1551«, preko katerega je Partija vplivala na študentsko mladino

njegovih splošnejših spoznanjih in odkritjih, je za delo komunistov v »Sodobnosti« značilna aktualna pripravnost njihovih spisov, raziskovanje konkretnih slovenskih problemov z metodo zgodovinskega materializma, neposredno odgovarjanje na vsa pereča teoretična in praktična vprašanja. Sem sodijo idejni spopadi s klerofasistično reakcijo, z njenimi sociologi in filozofi, pozizkmi novega, znanstvenejšega vrednotenja posameznih vrednot iz slovenske zgodovine, katerih najpomembnejši rezultat je bilo delo tovariša Kardaolja »Razvoj slovenskega narodnega vprašanja«, ki je bilo velikega pomena za idejno usmerjevanje tedanjega mlajšega slovenskega izobraženstva. »Sodobnost« je načelna važna poglavja iz zgodovine slovenskega delavskega gibanja in vobče socializma na Slovenskem, razpravljala o mednarodnih vprašanjih, ki so se tedaj usodno zapletala in vse bolj grozila s katastrofo. O teh vprašanjih je zlasti pisal pokojni Boris Kidrič, ki je »Sodobnosti« pošiljal svoje prispevke še kot politični emigrant iz Pariza.

»Sodobnost« je bila tedaj središče dejavnosti KPS med slovenskim izobraženstvom, ni pa bilo to edino torišče te dejavnosti. Zgodovinar, ki bo pisal o kulturnih prizadevanjih slovenskih komunistov v preteklosti, ne bo mogel mimo takih manifestacij teh prizadevanj, kakršne so bila tedanja glasila napredne študentske mladine z ljubljanske univerze »Akademski glas«, »1551« in druge publikacije, ki so nosile antifasistično misel ne le med slovensko izobraženstvo, marveč tudi v najširše kroge slovenskega delovnega ljudstva.

To delo je s svojimi rezultati ustvarilo med slovenskim izobraženstvom solidno socialistično demokratično tradicijo in prispevalo k temu, da je to izobraženstvo v letih Osvobodilne vojne 1941—1945 tako častno izpricalo svojo neločljivo povezanost z delovnim ljudstvom in z njegovimi naprednimi družbenimi stremljenji.

Na teh temeljih sloni tudi današnje prizadevanje naprednega slovenskega izobraženstva, da bi z vsemi svojimi ustvarjalnimi močmi prispevalo h graditvi nove, socialistične družbenih odnosov in k oblikovanju novega, socialističnega človeka v Jugoslaviji.

NAPREDNE TEŽNJE V PREDVOJNEM GLEDALIŠČU

Prizadevanja, da bi našli in ustvarili za sodobno gledališče pri nas nova pota in izraze, segajo tja v leta 1923—24. Najti jih je tako v Mariboru kakor v Ljubljani, kjer se izpričuje že v Kosoovelovem krogu, in sicer v literarno-dramatičnem klubu »Teater«, ki se pozneje preimenuje v »Literarno-dramatičen krožek«. Vzporodno s tem se pojavi takrat »Novi oder«, ki izda pod vodstvom Ferda Delaka programatično brošuro pod istim imenom ter nastopi s posebnim večerom, ki je zbudil precej prahu in nasprotovanj. Niso iskali le novih form, marveč tudi novih vsebin in idej. Ideja svetovne revolucije, ki se je rodila v ognju Oktobrske revolucije, je še zmeraj močno odmevala tudi v umetnosti, zlasti pa v prizadevanju tistih, ki so videli v gledališču tribuno revolucije in nove socialno-revolucionarne umetnosti. V Mariboru je skupina neodvisnih gledaliških navdušencev ustanovila Ljudski oder ter za 1. maj 1923 uprizorila socialno

dramo »Žrtve«, ki jo je spisal gledališki delavec Petek. Okoliščine taksnim prizadevanjem niso bile naklonjene, saj jim je oblast po Obznani zelo nasprotovala. Kljub temu pa niso odnehali. Za Miklavževo leta 1927 je nastopil za delavske otroke v Delavskem (železničarskem) domu na Novem trgu v Ljubljani »Nikolaj Proletarec« — predhodnik današnjega dedka Mraza, višek teh prizadevanj pa je bil nastop Delavskega odra »Svobode« z Golouhovo

NEHIVNA SLOVENSKA REVILJA

1939

7-8

LEKCE VII.

Ena izmed naslovnih strani revije »Sodobnost«, ki je pod svojim okriljem združevala velik del slovenske napredne inteligence

»Krizo« na predvečer prvega maja 1928, leta, ko se je na odru dramskega gledališča prvič pojavila rdeča zastava in so zapeli Internacionalo. Sledile so uprizoritve Tolstojevoga »Vstajenja«, »Balade o vojni in ljubezni«, Gogoljeve »Zenitve« in končno Delakovega »Hlapca Jerneja«. Do uprizoritve Tollerjevih »Rušilcev strojev« ni prišlo, ker je policija predstavo prepovedala že pred generalno. Začela se je tako imenovana šestojanuarska diktatura, ki je skušala vsa prizadevanja po političnem teatru kot socialno-revolucionarni tribuni zadušiti v kali, kar pa se ji je deloma posrečilo. Nove tendence so se začele javljati v samem gledališču. Uprizoritev stare komične opere »Mascota« jeseni 1930 v operi je bila demonstracija zoper okostenele oblike meščanskega opernega in operetnega gledališča, hkrati pa satira zoper fašistične diktature sploh, saj je Bojan Peček pri tej uprizoritvi nastopil v maski, ki je bila sumljivo pon-

dobna Mussoliniju. Nič manj socialno-revolucionarnega poudarka ni bilo v uprizoritvi modernizirane »Carmen«, ki jo je nekdo kritik označil celo za »boljševizacijo«, saj se je prvo dejanje končalo z bojem za žičnimi ovirami in barikado. Običajni balet v četrtem dejanju pred areno je zametjal pantomina španskega invalida iz Maroka in njegove družine, ki je bila prisiljena beraščiti. V repertoar dramskega gledališča prihajajo počasi tudi dela sovjetskih avtorjev, ki pa postanejo kaj hitro žrtve policijskih prepovedi. Uprizoritev komedije »Milijon težav«, ki jo je prevedel Boris Zihlerl, zbudil pri konservativnih krogih in kritikih veliko razburjenje, hkrati pa denunciacijo, da je spretno zakrila boljše- viška propaganda. Zato je po drugi predstavi bila prepovedana. Okrog Stupičeve uprizoritve Skvarkinovega »Tujega deteta« se vname hud boj. Komedija mora trenutno z repertoarja, vendar se na številne intervencije nekoliko cenzurno oskubljena vrne spet v repertoar. Zato pa moraromati po osmi predstavi v arhiv zgodovinsko-biografska drama »Molière« Bulgakova, ki je kakor pričajo podatki, doživela po nekem čudnem naključju v Ljubljani celo svojo prazvedbo. Tudi Brechtovo »Beraško opero« (Stupičeva režija) uprizori Drama v teh letih, čeprav nekoliko okrnjeno. Pritiske cenzure pa je kmalu tako narastel, da so podobne uprizoritve zginele z repertoarja, toda iskanja novih gledaliških smeri ni bilo mogoče popolnoma zatreti, saj se javljajo na drug način v tej ali oni uprizoritvi, kakor je bila n. pr. »Tarellinova smrt« (Stupica) ali pa uprizoritev »Romea in Julije«, ko se je prvič dosledno uveljavil tako imenovani elizabetinski princip v sodobni, modernistični formi, ki jo je drugič manifestirala uprizoritev »Hamleta« jeseni 1941 že kot protest zoper zločin in nasilje. Teh nekaj bežno zbranih podatkov priča, da tudi napredni, revolucionarni del v vrstah slovenskih gledališčenikov ni miroval, da pa tudi ni uveljavljala »vulgarnetendenčne umetnosti, ker je z veliko vmezo iskal prav tako novih oblik za novo vsebino, kar je na Štajerskem izprical tudi Fran Zizek z nekaterimi precej drznimi uprizoritvami, drznimi tako v formalnem kakor v vsebinskem oziru. Vestni gledališki zgodovinar, ki bo raziskoval ta leta, bo mogel odkriti marsikaj, kar dokazuje, da je revolucionarna miselnost našla močan odmev tudi v raznih gledaliških prizadevanjih teh let. Dr. Bratko Kreft

O knjigi, ki je presenetila javnost

(Nadaljevanje s 3. strani)

knjigo izdam računati — skrajno možnost, da bi bila lahko tudi zaplenjena. Toda kdo je bil človek, ki mi je sedel nasproti? Ali bo kos nalogi, ki si jo je zastavil?

Na te moje misli je odgovoril Kardelj sam. In to je bil zame odločilen, pa tudi nepozabnih trenutke. Iz tega skromnega, takrat malo poznane človeka je izžarevala neka posebna toplota, neka neugnana vera in predanost stvari te svoje vere. Za vedno mi bo ostalo v spominu, kako sem takrat dobesedno čutil notranji ogenj, ki je gorel v tem človeku. Spominjam se, da mi je pripovedoval da se je v Parizu srečal s Prežihovim Vorancem, ki mu je povedal, da nameravam izdati njegova romana Požganico in Doberdob. Razvil se je med nama izredno zanimiv razgovor. Pravzaprav je skoraj ves čas govoril samo Kardelj in dobro se spominjam, da je njegov glas narahlo podhrtil od notranjega razburjenja. Bil sem globoko prevzet od vtisa, ki ga je napravil name.

Se isti večer sva se dogovorila o vseh podrobnostih. Ze naslednji dan ali nekaj dni pozneje sva s Kardeljem pripravila zanimiv projekt, s katerim sem Razvoj slovenskega narodnega vprašanja napovedal slovenski javnosti. Avtor se je zaradi svojega, za režimske kroge kompromitiranega imena, skril za psevdonim Sperans. Delu sem se posvetil z veliko voljo in prvič sem imel občutek, da opravljam s tem neko važnejšo nalogo, neprimerno važnejšo od

tiste, ki je vezana na običajno založniško dejavnost. Imel sem nerodno stališče, ker nisem nikomur smel povedati avtorjevega imena. Knjigo so naročili vsi sloji. Napovedana je bila za april 1939. Decembra 1938. leta ali januarja naslednjega leta, točno se tega ne spominjam več, je bil Kardelj nenadoma aretiran in spet odveden v preiskovalni zapor. Nič mi ni vedel, koliko časa bo trajala preiskava in če mu morda ne bodo napravili kakega procesa. Pa tudi knjiga je prišla v resno nevarnost. Te skrbi me je rešil Kardelj, ki mi je preko naklonjenih paznikov sporočil, naj bom miren, da delo piše naprej in da upa, da bo knjiga kljub vsemu lahko pravočasno izšla, ali kvečjemu z majhno zamudo. Preko preiskovalnega sodnika pa je policija zvedela, ali vsaj posumila, kdo je pisec napovedane knjige, kar je izdalo še bolj ogrozilo. Sporazumno s Kardeljem, ki je menda po dveh ali treh mesecih spet prišel iz zapora, sva izid knjige odložila za nekaj mesecev, da bi tako zmanjšali budnost policijskih krogov.

Junija, ko je tik pred poletnimi počitnicami nič mi pričakoval, je knjiga nenadoma izšla. Naročnikom, ki jih je bilo ob izidu že preko sedem sto, sem jo razposlal po pošti še isti dan, hkrati ko so bili odposlani obvezni izvodi cenzuri v Kamnik (knjiga je bila natisnjena na Viru pri Domžalah). Obenem pa sem še isti dan naložil kakih 500 izvodov knjige na avto in odšel na akvizicijsko potovanje.

Ko sem se tri dni pozneje, seveda brez knjig, vrnil domov, sem menda šest dan

po izidu knjige dobil policijski obisk, zvezan s preiskavo moje založniške pisarne in stanovanja, hkrati pa seveda tudi odlok državnega tožilstva, da je knjiga zaplenjena. Pri meni so našli še natančno 45 brošuranih izvodov.

Dan po zaplembi sem šel sam na policijsko direkcijo k direktorju Hacinu. Na njegovi pisalni mizi, ki je bila sicer popolnoma prazna, je ležala Speranova knjiga. Vprašal sem ga za vzrok zaplembe, pri čemer sem se seveda delal močno ogorčenega. Njegov odgovor je bil presenetljiv. Rekel je: »Veste, gospod Vidmar, taka knjiga, kot je ta, bi bila v vsakem drugem primeru naravnost koristna in potrebna. Vi imate še premalo izkušenj s komunisti — in avtor te knjige je seveda komunist —, da bi mogli knjigo pravilno oceniti...«

Skromen list iz dnevnika slovenskega interniranca, list, ki je bil popisan, ker so bili dnevi v internaciji morda predolgočasni, drug drugemu podobni in brez posebnih zunanjih dogodkov, list, napisan morda v oporo njemu, ki ga je pisal, v oporo v dnehi, ki so bili težki in mračni in jih je lajšala in razsvetljevala le vera v boljše, lepše življenje naroda in slehernega posameznika, vera, ki jo je takrat in še prej s tako gestivno močjo znal vzbujati veliki revolucionar in požrtvovalni delavec Edvard Kardelj, za mnoge ljudi pred vojno skrivnostni Sperans, a za vsakega, ki je knjigo prelistal: komunist, Komunist za tiste, ki so se bali novih dni, in za tiste, ki so upali vanje.

Demokracija, kje si?

Te dni posveča svetovna javnost veliko pozornost dogodkom v Jordaniji. Več dni kriza je tu tudi zasluzila, in sicer zaradi vira vzhoda (Bližnjega vzhoda). Razumljivo je torej skrb, ki je spremljala in še spremlja krizo, skrb, da bi se položaj umiril in da bi pridobil dovolj prostora za ureditev vrste vprašanj na tem področju.

Nevoyrski listi so prav tako zaskrbljeni. To je bilo tudi pričakovati glede na vsebinsko zanimanje in dejavnost, ki jo je ameriška politika pokazala zadnje čase na bližnjem vzhodu. Ta skrb nekaterih newyorških listov pa se zdi čudna. Kot pravi nek od njih, to, kar piše »New York Herald Tribune«:

»Jordanija še vedno grozi nevarnost. Čeprav v Siriji nista niti najmanj navdušena, ker so jima spodleteli načrti, zato je pričakovati, da bosta še nadalje spletala proti kralju in Kalidiju. Mnogi v ameriških mestih so bile vedno primerne, če bi se takšne spletke. Vojska je zadržala odločno stališče, zlasti njeno jedro, ki je bilo v Siriji, da bi se izognilo kakršni koli krizi. Če bo vojska vztrajala, bo storil Husajn morda lahko storil tisto, kar je storil iranski šah, ki je s podporo vojske rešil svojo deželo oblasti množice pod Husajnovim vodstvom in tako upostavljal politično ravnotežje.

Proti atomski oborožitvi

Obsodba poskusa, da bi iniciativo göttingenskih profesorjev kompromitirali

Bonn, 16. apr. (Tanjug). V danes objavljenem intervjuju je obdolžil socialdemokratski voditelj Herbert Wehner obrambnega ministra Straussa, da ustanavlja nekakšno nemško-francosko ali evropsko skupnost za atomsko proizvodnjo, čeprav se je Zvezna republika zavezala v pariški pogodbi, da ne bo izdelovala jedrskega orožja. Navzlic temu — pravi Wehner — je bonnska vlada zahtevala v Atlantski zvezi pristane na oborožitev nemške vojske z atomskim orožjem.

Manjka samo še beseda »demokracija«, ker nemara menijo, da so vse to sestavili v imenu demokracije. Sicer pa je »demokracija« lepa beseda, kadar je treba nasprotovati diktaturam, oziroma kadar kdo napada vse, kar se ne uklada z zahodnimi sistemi. Ker gre v tem primeru za svaku-kumsko področje, je treba po mnenju takih zagovornikov demokracije, kakršni je pisec omenjenega članka v »New York Herald Tribune«, zadevo urediti tako, da bi Zahod prispeval k temu, da bo kralj sa pomorje vojske rešil svoje deželo izpod oblasti množice, ki jo je v Siriji, da bi se izognilo kakršni koli krizi. Če bo vojska vztrajala, bo storil Husajn morda lahko storil tisto, kar je storil iranski šah, ki je s podporo vojske rešil svojo deželo oblasti množice pod Husajnovim vodstvom in tako upostavljal politično ravnotežje.

znanstvenikom, ki so odločno odklonili, da bi njihovo delo izkoristili za vojne namene, so izrazili študenti univerze v Erlangenu in 8 vodilnih funkcionarjev protestantske cerkve v Zvezni republiki. Poleg glavnih opozicijskih strank — liberalcev in socialdemokratov — so izjavo proti atomski oborožitvi nemške vojske podprli Bavarska stranka in nekaj organizacij Zveze nemških sindikatov.

Göttingensko deklaracijo je pozdravila tudi skupina znanstvenikov iz Vzhodne Nemčije. Prof. Manfred von Ardenne je v radiu prebral izjavo, v kateri je poudarjena povezanost z 18 zahodnonemškimi atomskimi strokovnjaki v prizadevanjih, da bi onemogočili atomsko oborožitev na nemškem ozemlju.

Veleposlanik Brilej pri Hammarskjöldu

New York, 16. apr. (Tanjug). Vodja stalne delegacije FLR pri Združenih narodih veleposlanik dr. Jože Brilej je danes obiskal generalnega sekretarja OZN Daga Hammarskjölda in se zadržal pri njem eno uro. Pogovarjala sta se o položaju na Bližnjem vzhodu.

Dušan Kveder obiskal Berlin

Bonn, 16. apr. (Tanjug). Jugoslovanski veleposlanik v Zahodni Nemčiji Dušan Kveder je zaključil danes svoj prvi obisk v Zahodnem Berlinu, kjer se je med tridnevним bivanjem seznanil z najvidnejšimi osebnostmi političnega, kulturnega in gospodarskega življenja v Zahodnem Berlinu ter obiskal več tovarn in kulturnih ustanov.

Naša ponovna zahteva za izročitev Pavelića

Beograd, 16. apr. (Jugopres). Današnji obisk argentinskega veleposlanika pri državnem podsekretarju za zunanje zadeve dr. Mladenu Ivekoviču spravljajo v zvezi z zahtevo jugoslovanske vlade po izročitvi vojnega zločinca Anteja Pavelića.

Tuje banke prehajajo v egiptovsko upravo

Kairo, 16. apr. (Reuter). — V Egiptu so danes začeli izvajati zakon, po katerem pridejo tuje družbe in banke pod egiptovsko upravo. Danes so prodali dve francoski banki egiptovski banki Al Kahira. Egiptovski finančni minister je dal tudi pooblastilo za prodajo ali likvidacijo tujih zavarovalnic.

Gospodarske perspektive v Zahodni in Vzhodni Evropi

v presoji Ekonomske komisije OZN za Evropo

New York, 16. apr. (Tanjug). V OZN je bilo objavljeno letno poročilo Ekonomske komisije OZN za Evropo o gospodarskem razvoju kontinenta, v katerem je poudarjeno, da je bil v preteklem letu skoraj v vseh evropskih deželah dosežen napredek, ki pa je nekoliko nižji od predlanskega. Osnovna značilnost razvoja v zahodnoevropskih deželah je bilo zviševanje plač, medtem ko so se nasploh najbolj trudili za povečanje kmetijske proizvodnje.

lijonov ton, medtem ko je prejšnje leto pridelala 108 milijonov ton žita. V načrtu je, da bo leta 1960 žetev v Sovjetski zvezi dala 180 milijonov ton žita.

Po oceni v pregledu bodo glavne težave v prihodnjih letih za Zahodno Evropo v nestabilnosti cen in relativno nizki industrijski proizvodnji. To bo izzvalo poslabšanje plačilnih bilanc nekaterih dežel, zlasti Velike Britanije in Francije.

Znatno del poročila je posvečen vprašanju skupnega zahodnoevropskega tržišča. V tej zvezi je poudarjeno, da bo ustanovitev tega tržišča najbrž povzročila spremembe v deviznih tečajih, predhodno nezaposelnost, gravitiranje evropske industrije proti Renu in razcep svetovne trgovine v preteklostne bloke. Izraženo je tudi mnenje, da bodo imele članice neenake koristi od sodelovanja v tej organizaciji. Prav tako sodi komisija, da bi predlagana Investicijska banka, če bi poslovala na strogo komercialnih načelih, s težavo kaj pripomogla k finansiranju nerazvitih področij. Kar se tiče trgovine med Vzhodom in Zahodom v Evropi, je izraženo mnenje, da bo najbrž ovirana z novim preferenčnim carinskim sistemom, ki je predlagan za zapadno Evropo.

Trst, 16. apr. — Sinoči se je sestel tržaški mestni odbor in je z večino glasov sklenil, da bo seja mestnega sveta šele prihodnji teden in ne danes, kot je bilo napovedano. Sejo so odložili zaradi odsotnosti župana, ki je odpotoval v Milan na neki sestanek.

Nesmiselno zavlačevanje

Tržaški župan v Milanu, da so demokristjani lahko še za nekaj dni odgodili razpad občinske koalicije

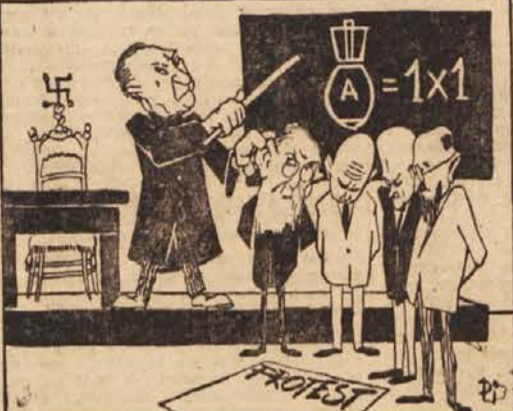
»Corriere di Trieste« pravi v tej zvezi, da so demokristjanski odborniki z županom na čelu podobni gasilcem, ki se odpelejo na tehnične vaje, namesto da bi šli gasiti hišo, ki jo je zajel požar. Vsekar je očitno, da hočejo demokristjani za vsako ceno zavleči politično razčiščenje v okviru mestnega odbora in mestnega sveta, posebno še po zadnji zahtevi republikancev, da morata župan in ves odbor odstopiti. Zato je župan tudi odpotoval na »uradno« potovanje, demokristjani pa so si pridobili deset dni časa. Zanimivo je, da so socialdemokratski odborniki na sinočni seji mestnega odbora glasovali proti odložitvi seje mestnega sveta, vtem ko se je republikanski odbornik glasovanja vzdržal.

Sinoči je vodstvo tržaške federacije Socialdemokratske stranke tudi javno obsodilo odločitev seje mestnega sveta ter ugotovilo, da v sedanji krizi ni druge rešitve razen novih občinskih volitev. Socialdemokratski odborniki so svoje mandate že stavili na razpolago političnemu tajniku stranke in svojemu voditelju v mestnem svetu.

Tristrankarska koalicija centra, ki od lanskega avgusta upravlja mestno občino, se je torej še bolj zrahljala in ni izključeno, da se bo na prihodnji seji mestnega sveta razšla. Republikanci bodo nedvomno vztrajali pri svojem sklepu, socialni demokrti pa gotovo ne bodo hoteli ostati v družbi z demokristjani. Senca prefekturnega komisarja dobiva torej iz dneva v dan vse bolj otipljive oblike. Bolj kot kdaj je gotovo, da bodo morali Tržačani še pred koncem leta ponovno izbrati svoje nove predstavnike v mestni upravi.

2500 madžarskih beguncev pojde v Belgijo in Kanado

Beograd, 16. aprila. (Tanjug.) Iz časnega urada visokega komisarja za begunce so sporočili, da bo Belgija sprejela okoli 1500 madžarskih beguncev, ki so se zatekli v Jugoslavijo, Kanada pa okoli tisoč. Priprave na odhod beguncev v Belgijo se bodo začele še ta mesec, v Kanado pa se bodo odpeljali maja.

pred dnevi v Göttingenu objavili apel proti opremljanju nemške vojske z atomsko oborožitvijo. Protestu 18 göttingenskih profesorjev se je pridružilo tudi več drugih znanstvenikov. Predsednik neke komisije raziskovalnega centra v Severni Reni — Westfaliji, znani strokovnjak v boju proti raku in direktor vseučiliške klinike v Kölnu prof. Knipping je izjavil, da bo opustil svoje delo, če bodo atomska dognanja v Zvezni republiki uporabljena za vojne namene.

Danes v Bonnu nižja matematika za Nobelove nagrajence

Britanska obramba predmet debate v Spodnjem domu

Proračun je parlament odo bril s 317 proti 252 glasovom

London, 16. apr. (Tanjug). V britanski Spodnji zbornici je britanski obrambni minister Sandys danes načel razpravo o vojaški politiki britanske vlade. Duncan Sandys, pisec vladne »Bele knjige« o obrambi, je pozval poslance, naj odobrijo predloženi program, ki temeljito preusmerja vojaško strategijo na jedrske osnove.

Laburistična parlamentarna skupina je zahtevala, naj bi jutri zvečer ob zaključku debate izglasovali vladi nezaupnico. Laburisti so predložili resolucijo, v kateri poudarjajo, da vlada še vedno nima jasnih predstav o učinkoviti obrambni politiki. »Mednarodna razorožitev je edina dejanska ureditev vprašanja obrambe, je na-

Madžarska politika

Imre Horvat za ureditev konkretnih perečih vprašanj v odnosu z madžarskimi sosedi

Budimpešta, 16. apr. (Tanjug). Zunanji minister Imre Horvat je izrazil prepričanje, da se bodo stiki med madžarsko vlado in OZN okrepili. To je poudaril v zvezi z vabilom, ki ga je poslala madžarska vlada generalnemu sekretarju OZN Hammarskjöldu, naj obišče Madžarsko. Vlada meni, da bi tak obisk pomagal utrditi stike z OZN.

Minister Horvat je govoril tudi o madžarsko-sovjetskih stikih in rekel, da je nedavno sklenjeni gospodarski sporazum med obema deželama za Madžarsko ugoden. Glede drugih dežel je dejal, da bi Madžarska rada živele v dobrih stikih zlasti s svojimi sosedi. »Z Jugoslavijo želimo ohraniti prijateljske in dobre stike in jih še poglobiti.« Horvat je poudaril, da jugoslovanske

oblasti znatno pomagajo pri repatriaciji madžarskih beguncev in izrazil je upanje, da bo Madžarska z Jugoslavijo uredila vsa vprašanja, o katerih so se začeli razgovori. Omenil je zlasti konvencijo o boju proti živalskim boleznim, o ribolovu, o omejevanju prometu, o medsebojni pravni pomoči in o konzularni službi. Horvat je ugotovil, da so trenja o presoji oktobrskih dogodkov na Madžarskem. Izrazil je upanje, da bo to vprašanje urejeno na načelni podlagi.

O stikih Madžarske z Avstrijo je rekel, da so se poslabšali zaradi ukrepov Avstrije med oktobrskimi dogodki. Madžarska vlada pa meni, da je treba tudi s to deželo obnoviti dobre stike, in pričakuje, da na avstrijski strani v tem oziru ne bodo delali težav.

Z VSEH STRANI SVETA

UNICEF ZA MADŽARSKO

New York, 16. aprila. (AP.) Danes je bilo objavljeno, da bo sklad OZN za pomoč otrokom (UNICEF) prihajajoč zimo poročil še 459.000 dolarjev za pomoč otrokom in materam na Madžarskem.

PROTEST TUDI IZ LIBANONA

New York, 16. aprila. (Reuter.) Libanonski veleposlanik v Washingtonu je protestiral pri ameriškem zunanjem ministrstvu zaradi nekega ameriškega tankerja, ki je pripeljal v arabske teritorije Libanona. Libanon se je s tem pridružil protestu Saudske Arabije in Egipta zaradi plovbe te ladje po Akabskem zalivu.

BATISTOV REZIM UTRJEN

Havana, 15. aprila. (AP.) Predsednik republike Batista je objavil, da od sinoči spet veljajo vse ustavne pravice, ki so bile pred 45 dnevi začasno prekinjene, da se je vlada lahko uspešneje bojevala proti »sabotažam, upornikom in komunistom«. Batista je izjavil, da so se odstranje razmere uredile in da je zdaj možno vrniti naroda vse pravice, ki mu jih jamči ustava.

AFGANISTAN POTRES

Kabul, 16. aprila. Kakor poročata tujski radii, je bil sinoči v Afganistanu močan potres. Učitenih je 36 posoljip, bila pa so tudi človeške žrtve.

Pred stavko v Parizu?

Pariz, 16. apr. (Reuter). Francoska vlada je sklenila za pol-družni odstotek zvišati plače železničarjem. Zvišanje, ki ga bo deležno 300.000 železničarjev, bo veljalo od 1. januarja letos. Plače bodo zvišali tudi uslužbencem pariške podzemeljske železnice in avtobusov.

Hkrati je vlada naročila lokalnim oblastem, naj organizirajo prevoz s kamioni in avtobusi kot protiukrep proti eventualni železničarski stavki, ki je napovedana za jutri in ki se ji bo najbrž pridružilo tudi ostalo delavstvo v Parizu.

VREMENSKA NAPoved

za sredo, 17. aprila.

Toplo, pretežno jasno. Temperature ponoči okoli 8, najvišje dneвне do 18 stopinj C, še nevarnost snežne.

DANSKA

TEŽAVE Z ZSSR ZARADI MEDSEBOJNIH TERJATEV

Kjöbenhavn, 16. aprila. (Reuter.) Sovjetska zveza in Danska sta prekinili pogajanja o poravnavi medsebojnih terjatev, nastalih z vključitvijo baltskih republik v ZSSR. Danska zahteva 20 milijonov danskih kron na račun imovine, ki je bila nacionalizirana v teh republikah, sovjetske terjatve nasproti Dansk pa znašajo 7 milijonov kron. Pogajanja so prekinili, da bi zbrali nove podatke.

SOVJETSKA ZVEZA JAPONSKI PROTEST

Moskva, 16. aprila. (AFP.) Japonski veleposlanik v Moskvi Sngemicu Kadovki je pomočniku zunanjega ministra izročil spomeniko, v kateri japonska vlada protestira, ker ni bila obveščena o najnovejših sovjetskih jedrskih poskusih.

(OD NAŠEGA STALNEGA DOPIŠNIKA)

Pariz, aprila

Po večerji v Marlborough Housu 28. februarja 1902 je Joseph Chamberlain pripovedoval svojemu sinu Austinu o svojem pogovoru s francoskim veleposlanikom Cambonom: »Ko sem omenil Maroko, so se mu zaiskrile oči. Nisem verjel, da pripisujejo Francozi temu vprašanju tolikšen pomen. Morda bi lahko uredili egiptovsko vprašanje, če bi jim dali proste roke v Maroku.«

Ko so se »sve« čete umaknile pred Kitchenerjevo vojsko v Egiptu in so Angleži zasedli Sudan, Francija šele prav ni mogla verjeti »perfidnemu Albionu« in sprejeti Chamberlainovo ponudbo. Vi nam Egipt, mi vam Maroko. Bolj kakor Rokavski preliv je delila Francijo od Velike Britanije Fašoda, pred katero so se morale njene čete prvokrat v kolonialnih osvajanjih umakniti pred Kitchenerjem, ne da bi bile poražene. Egipt je bil vendarle po vseh pravilih francoski, čeprav je Napoleon I. prvi stopil na njegova tla in v dokaz francoskega gospostva v deželi faronov prinesel iz nje obelisk, ki zdaj kraši pariški trg De la Concorde. Francija Fašode ni mogla pozabiti.

Viktorijin naslednik Edvard VII., pariški lahkoživec, je prevzel nalogo, da Sueški prekop za svojo. Sueškega preusmeri anglofobsko francosko javnost. Prvi dan je naletel na hladen sprejem. Prelivom, na katerem nihče ne odreka

Ustanove iz XIX. stoletja in duhovite domislice iz današnjih dni

Toda njegova ljubeznivost, toplina njegovih zdravic, njegova očitna ljubezen do Pariza, vse to je močno vplivalo. V Franciji so nehali sovražiti Angleže. Edvardovo potovanje je pripravilo pogodbo o razdelitvi področij vpliva na Bližnjem vzhodu in v Severni Afriki. Veliki Britaniji Egipt, Franciji Maroko. Tako se je začela doba »srčne zveze«.

Francija zdaj ne odreka Veliki Britaniji njenih koristi v Egiptu, Velika Britanija pa ne Franciji v Maroku. Obema pa odrekata te koristi Egipt in Maroko. Obe državi sta spoznali, da je v njuno korist, če priznata, da so na usodi svoje domovine zainteresirani predvsem sami prebivalci. Ker pa mora državniška modrost zmerom popuščati pred nekaterimi prevelikimi apetiti in skominami in ker se v vsakem dobrem francoskem republikancu in angleškem konservativcu bori njegova dobra zavest s tisto zlobno kolonialno in osvajalsko, je slednja zmagala v času, ko se je Egipt drznil razglasiti svojo neodvisnost, da Sueški prekop za svojo. Sueškega preusmeri anglofobsko francosko javnost. Prvi dan je naletel na hladen sprejem. Prelivom, na katerem nihče ne odreka

Franciji in Veliki Britaniji njunega skupnega gospostva.

Morda bo v nadaljevanju sueške krize, preden bodo ugotovili, komu bodo ladje plačevale pristojbine za plovbo, oživilo žalostni spomini na tako imenovano »operacijo mušketir« in časniki bodo posvetili več pozornosti atentatom v Alžiru, ki se čedalje bolj množijo.

Francoska revolucija, na katero so Francozi tako ponosni, je napravila konec monarhiji, da bi zdaj potomci teh revolucionarjev sprejeli mlado angleško kraljico z vzklikom: »Naj živi kraljica!« v trenutku, ko se pelje čez trg Concorde, na katerem je v času terorja giljotina odsekala glavo Mariji Antoinetti.

Mnogi so skušali najti v tem nekakšne paradokse, ki pa jih v resnici ni. Francozi se že kot otroci učijo v učbenikih zgodovine sovražiti Robespiera in opravičevati revolucijo, ki je »odsekala glavo kralju«, na katerem pravijo, da je bil možat in pogumen, ko je šel pod giljotino, in da se je kraljica prijazno opravičila krvniku, preden je spustil sekuro na njen vrat. Velika Britanija in Francija sta usodno

povezani s skupno bodočnostjo, da branita svoje ustanove. Tako so menili mnogi javni delavci. Obe deželi veže zdaj trden sklep, da bosta branili te svoje ustanove, takšne, kakršne so. Tako si lahko razlagamo navdušenje, s katerim so Parižani ondan sprejeli angleško kraljico Elizabeto.

Tri dni so tekali za kraljico in stali v gostih špalirjih ob cestah in ulicah, po katerih se je vozila. Pred vsemi javnimi poslopji, kamor se je namenila, so stale velike množice in jo navdušeno pozdravljale. In vsi so bili srečni, da so jo videli. Videlo jo je na stotisoče Parižanov, ki zato niso nič slabši republikanci, kakor so bili. Komaj pa je odpotovala, so začeli godrnjati: Kdo pa bo vse to plačal?

Prizori, ko se je mlada kraljica vozila po Parizu, so bili res nekaj izrednega. Toda stroški so znašali skoraj milijardo frankov.

»Prava reč.« je rekel nekdo, »to je še zmerom manj, kakor stane en dan vojne v Alžiru.«

»Prav praviš.« je pripomnil njegov so-besednik, »to pomeni, da se bo vojna po kraljicini zaslugi za en dan skrajšala.«

In tisti Francozi, ki so malo prej godrnjali, ker godrnjajo iz navade, zlasti kadar jih žuljijo davki, čeprav jih ne plačujejo, so se zasmeli, kakor se zmerom smejejo dobri domisljci.

Bogdan Pešić

PREDRAGA IN PREDOLGA POT

Lanskoletna opažanja tržne inšpekcije kažejo, da je višjim cenam mesa lahko vzrok tudi preveč dolga pot do potrošnika

Med ljubljanskimi potrošniki še ni usahnilo januarsko sporočilo ljubljanskih mesarskih podjetij o veliki pocenitvi mesa, pa že rastejo mesu cene. Kaže pa, da ni te dni med našimi tržnimi analitiki človeka, ki bi čutil dolžnost povedati javnosti, zakaj. Menimo, da bi bila tržna inšpekcijska služba dolžna sama sporočiti javnosti in potrošnikom vse nezdruge in za zviševanje našega standarda škodljive spremembe na tržišču potrošnega blaga.

Tako se je te dni podražilo meso zlasti zaradi prevelikega izvoza mesa. Ne bo pa napak, če priznamo, da so marsikatero trenutno podražitev mesa zakrivilo

prekupčevalske težnje posameznih mesarskih podjetij. Oglejmo si nekaj primerov prekupčevanja in značilnosti trgovanja nekaterih mesarskih podjetij v ljubljanski okolici, kakor jih je videla lani tržna inšpekcija.

EN MESAR V »VELEMESARIJI«

Zaradi preprodaje zaklane živine in mesa ter zaradi protizakonitih prekupčevalskih zaslužkov je okrajna tržna inšpekcija prijavila lani Klavnico Horjul okrognemu gospodarskemu sodišču. Potem ko je okrogno gospodarsko sodišče že izreklo klavnici kazen, je občinski ljudski odbor izročil klavnici odločbo o spremembi predmeta poslovanja: »Dovoljuje se klanje vseh vrst živine in prodaja mesa na drobno in debelo ter izdelovanje...« Na podlagi te odločbe je okrogno gospodarsko sodišče registriralo spremembo predmeta poslovanja. To pomeni: odlej je v mesariji Horjul trgoval z mesom na debelo edini mesar, ki je tam zaposlen, knjigovodstvo v tej »velemesariji« pa je vodila honorarna knjigovodkinja.

»Lukovica« je tržna inšpekcija ugotovila večje primanjkljaje mesa zato, ker so poslovovala ali mesarji zadrževali dnevne iztržke. Mnogo družbenega denarja odteka tudi nekontrolirano zaradi specifičnosti poslovanja v mesarijah v žepu mesarjev in mesarskih delavcev. Tudi to poddraži meso, še preden ga kupi potrošnik. Najbolj pa naraste mesu cena zaradi prekupčevalne vloge mesaric v okolici Ljubljane. Namesto da bi prišla meso in živina po čimkrajši poti do mestnega potrošnika, gre živina najprej v zakol v nekatere okoliške ljubljanske mesnice, od tu pa po različnih kanalih legalno in ilegalno v Ljubljano. Spremljajmo usodo telice, ki je zrasla na primer v stiški občini. Stiški živinorejec jo proda zadrugi, zadruga Mestnemu podjetju Stična, to podjetje na primer podjetju »Mesoizdelki«, in šele to podjetje razpošlje meso maloprodajni mreži ali potrošnikom. Menimo, da bi bila opisana pot mesa od proizvajalca do potrošnika le predolga in predraga.

V. B.

ŠTUDENTSKI FESTIVAL

V soboto se bo začel v Ljubljani študentski festival, ki ga organizira uredništvo študentskega lista »Tribuna« ob desetletnici povojnega študentskega tiska.

V festivalskem tednu so na programu prireditve, ki bodo gotovo zanimale našo javnost. V soboto bo svečana akademija z umetniškimi glasbenimi programom in filharmonični dvorani. Tri večje in pomembnejše prireditve bodo v Drami, in sicer »Kranjski večer pesmi in plesov«, nastop študentov ljubljanske Akademije za igralsko umetnost (Matkovič: Na koncu poti in od istega avtorja — Krizantema) in nastop zagrebškega akademskega odra, ki bo prikazal dve ameriški enodejanki (program, ki so ga izvajali na mednarodnem študentskem gledališkem festivalu v Parmi). Razen tega bo odprta razstava likovnih del študentov ljubljanske akademije in mednarodna razstava študentskega tiska. Na programu je še vrsta manjših prireditev, ustni časopisi, literarni večer, ples, športne prireditve in drugo.

deka

Vse kaže, da bodo v Črnučah in v Trnovem le dočkali trolejbus...

Hitreje in udobneje

Predlog Mestnemu svetu: tramvajski promet naj bi opustili — Podaljška do Črnuč in Trnovca — Vrsta novih prog v okolico

V petek, dne 19. aprila, bo Mestni svet razpravljal o predlogu rekonstrukcije za drugo fazo javnega mestnega prometa v Ljubljani. Prva faza rekonstrukcije bo namreč v kratkem zaključena, podane pa so možnosti za skorajšnjo zamenjavo še preostalega tramvajskega prometa z avtobusnim, oziroma za razširitev javnega, mestnega prometa na nova mestna področja in uvedbo novih prog v okolico.

Po končani prvi fazi preostaneta še tramvajski progi proti Mostam in Zalam (progo železniška postaja—bolnišnica naj bi v prihodnje opustili). Ugodna nabava deviz iz reparacijske kvote, dodeljene mestnemu prometu, nudi možnost, da bi zamenjali še preostali tramvajski promet z avtobusnim s tem, da bi kupili 20 avtobusov za 320 milijonov ter uredili cestniška (70 milijonov) po opustitvi tramvajskega prometa. Progi bi po uvedbi avtobusov ostali isti v obeh smereh

le končne pentlje bi se podaljšale za približno 500 m, tako da bi n. pr. zajeze na progi proti Zalam še larse.

V predlogu, ki bodo o njem v petek razpravljali mestni odborniki, je nadalje predviden podaljšek trolejbusne proge Vič—Ježica do Črnuč (vsake pol ure). Proga bi bila podaljšana za 2,5 kilometra. Prav tako naj bi podaljšali v dolžini 1,5 km trolejbusno progo do Trnovca (vsakih 10 minut). Za vsako od omenjenih novih prog bi bila potrebna po dva trolejbusa, ki naj jih preskrbi ECZ, medtem ko bi stroške za vozni vod nosili prizadeti občini.

V ljubljansko okolico naj bi odprli novo progo proti Medvodam (8-krat na dan), proti Dolu pri Sentjakobu (5 voženj dnevno), do Gajmeljnov (5-krat na dan), do Vrhovcev (6-krat na dan), do Brezovice (7-krat na dan). Potrebno pa bi bilo okrepiti promet na sedanji progi v Sostro do Zgornje Hrušice, s tem da bi uvedli dnevno štiri vožnje več.

Za uvedbo novih prog, oziroma zamenjavo tramvajskega prometa z avtobusnim in ureditev cest je potrebnih 390 milijonov dinarjev. Za nove proge pa potrebujemo dva trolejbusa in šest avtobusov v skupni vrednosti 241.150.000 dinarjev. Iz lastnih sredstev bi krili 130.500.000 dinarjev, tako da potreben kredit znaša 301.150.000 dinarjev.

Letovanja za šentviške otroke

Komisija za letovanje pri občinskem odboru SZDL je sklenila, da bo poslala pod vodstvom DPM na morje ali porske kraje na letovanje nad sto predšolskih otrok in otrok do 10 let, nekateri bodo bili na taborjenje pod vodstvom TVD Partizana v okrajni predšolski šoli, medtem ko bodo druge predšolski šentviški taborniki, ki bodo taborili v celjski okolici. Občinski ljudski odbor ima v proračunu predvidena sredstva za taborjenja in letovanja, nekaj pa bo prispevalo DPM in pionirska organizacija. Komisija zbira prijave in bo še ta mesec zaključila delo.

CENA PA RASTE IN RASTE...

Tržna inšpekcija ljubljanskega okraja je že lani prisvajanje denarja v mesarijah težko ugotavljala. Prodajna mreža mesa je močno razdrobljena, slaba kontrola podjetij pa omogoča, da nekateri mesarji prodajajo meso in prodajalni »Sutna« podjetja »Memesne izdelke na svoj račun. V so« Kamnik, v prodajalni »Mesoizdelki« Kašelj in v mesariji

Kopalnice »Slon« bodo, kot kaže, v bližnji bodočnosti podrti. Tedaj naj bi razširili javno kopalnico na Miklošičevi cesti. Toda kadi in prh bo tudi v takem primeru premalo in še bo treba stati v »repih« pred kopalniško blagajno

Enkrat na tri tedne

Zaradi pomanjkanja sredstev letos še ne bo mogoče odpraviti »repov« v javnih kopalnicah

Ob četrtih prične, v nedeljo dopolna pa preneha naval po ljubljanskih zimskih kopalnicah. Pri Slonu, na Zavodu za socialno zavarovanje, v Kolodvorski ulici, na Njegoševi cesti in v Savski koloniji morajo ob takih dnevih odklanjati goste. Preprosto odklanjati, ker jih pač ne morejo sprejeti. Zmogljivosti naših kopalnic se premajhne, da bi lahko zadostile vsem potrebam. 32 prh, 34 kadi in parna kopalni pri Slonu je pač premalo za Ljubljano. Ob teh napravah lahko mestna kopalnica sprejme največ 400.000 ljudi letno; to pa pomeni, da bi se Ljubljanci lahko samo štirikrat na leto kopal v vroči vodi, seveda, če bi bili navezani samo na javna kopalnica, in če se ne bi lahko kopal v poletnem času na prostem.

Poglejmo še, kako je s kopalnicami v zasebnih stanovanjih. Samo 6300 od 34.000 stanovanj ima svoje kopalnice, ostali pa so navezani na javna kopalnica. Ti statistični podatki pa kažejo, da se Ljubljanci samo sedemnajstkrat letno koplje v topli vodi, če ne uporabljajo »kafar«, torej približno na tri tedne enkrat. Načrtov in mnenj za bodoče delo je precej, vsa pa so si edina v tem, da se v letošnjem letu stanje še ne bo moglo popraviti. Predvideno je namreč, da bodo podrti stavbo, ki je v njej kopalnice pri Slonu, da bi tako lahko uredili Nazorjevo ulico in dozdilni hotel Slon. S tem bi torej nekaj prh, kadi in parno kopalni izgubili. Zato naj bi razširili kopalnice Zavoda za socialno zavarovanje, takoj ko se bo izselila Poliklinika v nove prostore. Pripominjamo še, da so naprave kopalnice pri Slonu že tako izrabljene, da že zdaj mislijo na ukinitve parne kopalni.

Kako pa je s novim zimskim bazenom? Na Svetu za komunalne zadeve ljubljanskega okraja so povedali, da bo treba še čakati. Vprašanje bazena in z njim združenega zimskega in javnega kopalnice so sicer že obravnavali, vendar pa za zdaj nobena izmed predlaganih variant (ob novi toplotni in Splošni bolnišnici oziroma ob elektrarni) zaradi velikih stroškov ne pride v poštev. Najti bo torej treba cenejšo — ali pa res še naprej čakati. Mig

S PLENARNEGA SESTANKA OOLT

Tehnični klub naj poveča zanimanje za tehniko

Včeraj dopoldne je bil v prostorih OOLT prvi plenarni sestanek Okrajnega odbora LT po III. okrajni skupščini, ki je bila 24. marca 1957 v Kamniku. Plenum je v obsežnem redu na osnovi sklepov in zaključkov III. okrajne skupščine razpravljalo o bodočem delu in nalogah organizacij ljudske tehnike v okraju. Precej se razpravljalo o sedlovanju LT s šolami in Društvi prijateljev mladine. To sedlovanje sicer še obstaja in se bil v tem okviru doseženi že precejšnji uspehi, v bodoče pa bo treba to sedlovanje še okrepiti. V šolah, kjer tehničnih krožkov še ni, bo treba iste ustanoviti.

Glede na to, da je v Ljubljani vrsta strokovnjakov, ki delajo na raznih področjih tehnike, je sklenil plenum na predlog III. okrajne skupščine, da se ustanovi »Tehnični klub«, ki naj bi bil nekakša tehnična univerza. V tem klubu bi bili zbrani strokovnjaki, ki bi obnavljali potrebe LT, proučevali metode vzgoje, način dela in podobno. Ta klub naj bi organiziral razna predavanja, predaval poučne tehnične filme in s tem dvigal zanimanje za ljudsko tehniko, zlasti med mladino. Ljudi, ki bi bili pripravljeni sodelovati, ne bo težko dobiti, če želijo pa bodo s prostorom in LT priključje v tem pogledu pomoč in razumevanje.

V pravnih so nato našli še nekatera organizacijska vprašanja, posebno še ustanovljenja občinskih odborov LT, ki ponekod še niso obstajali in Mestnega odbora LT, ki bodo poživljali delo ljudske tehnike. Ob koncu je plenum sklenil, da bo Okrajni odbor LT udajal svoj aktivi, v katerem naj bi se obravnavali aktualni problemi iz dela organizacije LT in tehničnega izobraževanja na sploh.

MLADINA SE PRIPRAVLJA NA PRAZNIK MLADOSTI. Novoizvoljeni mladinski odbor vseh organizacij je nedavno sklical sestanek mladi o vseh in organizacij tedna Praznika mladosti. Na tem sestanku so sodelovali zastopniki ZB, SZDL, IJA, TVD Partizana, šentviške družine, taborniki in drugi. Varnostna organizacija je prevzela del programa, ki sestavlja celoto. Tako bo Zveza borcev organizirala z mladino ogled muzeja NOB. Gasilci bodo priredili posebno gasilsko vajo, pri kateri bodo sodelovali predvsem mladinci, gasilci, TVD Partizan bo organiziral široko likovniško in strelsko mladinsko prireditev. Na masovno tekmovalno za mladino in pomorje, DPD Svoboda v Šentvidu bo priredila za mladino poseben glasbeno-baletni večer. Taborniki bodo postavili tudi poseben tabor, kjer naj bi mladini prikazal lepote in pestrosti taboriškega dela in življenja. Mladinci IJA v Šentvidu pa bodo priredili razna likovniška tekmovanja. Na koncu pa bodo mladinci priredili mladinski družinski večer. Ob zaključku bo mladinski odbor razvil svoj program in ga bo predal za leto dni v varstvo najboljši mladinski organizaciji.

MLADI GASILCI VADJO. V Ložu so mladi gasilci pričeli telovaditi. Pod vodstvom starejšega vodnika imajo vsako nedeljo vaje na smučih. So zelo disciplinirani in samoiniciativni. Vsa loška mladina pa pomaga urejati igrišče. Skoda pa je, da v Ložu zadnji čas ni slišati gasilске godbe.

ZGRADILI BODO GNONIČNO JAMO. Na kmetijskem posestvu v Logatcu nimajo gnonične jame. Zaradi tega vsako leto izgube velike količine hlevskega gnoja ozi. gnojnice, ki ga posestvo nujno potrebuje. O tem problemu je razpravljalo OBLG Logatec in odobril posestvo v znesku 2.700.000 din za gradnjo velike gnonične jame. Pripravljajo tudi arondacije okrog 50 ha zemljišče. Tako bodo še povečali pridele, ki že zdaj presegajo občinski povpreček.

»SOSEDOV SINE NA MULJAVI.« V nedeljo so člani KUD-a uprizorili igrjo svojega rajnika Jurčiča. Pri igri je z velikim veseljem sodeloval lepo število Muljavcev.

POŽAR V DRVNARNICI. V ponedeljek ob 5. uri zjutraj se je vnelo v drvnarnici opodite Anice Aleš v Hrašah št. 2 pri Dvorski vasi. Požaru je hotrovala neprevidnost gospodinj. V drvnarnici je shranila živ pepel, da bi ga kasneje uporabila za gnojilo. Na srečo je pravočasna intervencija gasilcev požar takoj omejila, tako da škoda ni velika.

VLOM V STANOVANJE. Družina Zaplotnik iz Primakovega pri Kranju je imela v nedeljo nepovabljeni goste. Skozi okno so jim vstopili v stanovanje. Vlomilec in jim odnesel 8000 dinarjev. Uslužbenici TNZ Kranjske so že naslednji dan izsledili krivca v gostini na Primakovem. Prijeli so ga in našli pri njem še nekaj denarja. Bil je znani klatež in delomerniš R. K. iz okolice Kranja.

»Kdo je kriv, da naš tarifni pravilnik še ni potrjen?« je donelo v telefonski služki. »Kaj je z našim tarifnim pravilnikom?« je mračno vprašal računovodja »Pločevinke«, ko je vstopil v pisarno. Za njim je prišel direktor tovarne »Vijak« in ni nič rekel, samo preteče je bilščal v uradnika in njegove oči so govorile: »Je potrjen?« Potem so prihajali še drugi in nabralo se jih je precej. Uradnika sta bila samo dva in sta se znašla v precepu. »Kdo je kriv?« so vpraševali predstavniki podjetij. »Podjetja« sta v en glas odgovorila uradnika. »Računovodja, ki ne zna pravilno sestaviti pravilnika, ni nikakšen računovodja!« »Aha!« so grmeli predstavniki podjetij. »Mi smo krivi? V svojo lastno skledo bi pljuvali?« »Zakaj pa ni potrjen naš pravilnik, ki je bil najboljši pravilnik v okraju?« je povzdignil glas direktor tovarne »Vijak.« »Kdo je torej kriv?«

»Jaz vem.« se je z nedolžnim glaskom oglašil Tarifni Pravilnik iz zaprašene predala. »Jaz najbolje vem... Poslušajte me, ljudje! Sem čisto navaden Tarifni Pravilnik, to je moje ime in primke. Tarifni Pravilnik tovarne »Vijak«. Moje težavno ravnanje računovodje Pepeta, da jih ne morem ponoviti. Porajal sem se kos za kosom, z bolečinami, komplikacijami, glavobolom računovodje in krikom direktorja. Tu in

tam so tudi delavci po malem godrnjali... Moje dokončno rojstvo pa je bilo naravnost triumfalno. Tisti večer se je Pepe z direktorjem vred napil do onemoglosti in potem sta se objemala v navdušenju, da sem prišel na svet. Nato sem sanjal v svoji zibki — predalu še kakšnih deset dni, nakar so me predstavili delavskemu svetu. Delavski svet me je od prve do zadnje besede pregledal, se prerekal, preobračal, tovariš od višje komisije me je grajal glede tarifnih postavk za kvalificirane delavce; moj očka računovodja Pepe je kremenil obraz, delavski svet je namreč grajal postavke za vodilne uslužbence in počutil sem se kakor na sramotilnem stebri. Potem sem prišel v časopis: TARIFNI PRAVILNIK TOVARNE »VIJAK« VZPODBUDA K VEČJI STORILNOSTI. Pepe si je izrezal članek iz časopisa in proslavil ta dogodek, kakor da sem se ponovno rodil. Jaz pa sem počival v zibki — predalu kdo ve koliko časa, dokler me nista nekega dne direktor in Pepe lastno-ročno odnesla k okrajni komisiji in sindikatu, da me potrdijo. Slovo od rojstne zibke — predala je bilo težko. Nenadoma sem se znašel v velikanski zibki, kjer nas je počivalo cel kup bratov tarifnih pravilnikov. Nihče več se ni menil zame in sam ne vem, koliko časa sem počival v predalu. Ko so me končno prinesli na svetlo, se spominjam samo bliščočih naočnikov in rdečega svinčnika, ki je plesal

IZPOVED

tarifnega pravilnika

nač menoj. Tu in tam se je rdeč svinčnik vbodel vame in kmalu nato so naočniki obrnili telefon in poklical Pepeta. Potlej sem spet romal v predal in čez nekaj dni se je vse skupaj spet ponovilo: naočniki, rdeč svinčnik, telefon in Pepe, ki je ves razburjen spet priteknel v pisarno komisije. Nato kratak oddih za nekaj dni, in spet... Pepe se je penil in jezil kot takrat, ko me je sestavljal. Naočniki pa so mu moleli Uradni list, ki me je prezirljivo gledal. Naočnike sem videl zopet takrat, ko so me po dolgem ležanju v zibki potrdili. To je šlo izredno hitro. Naočniki so rekli moje ime in v redu« in komisija je rekla »v redu«. Mislil sem, da je končano, ampak moje romanje se je nadaljevalo. Prišel sem sèm, v ta predal občinske komisije in tu bom menda porumenel, preden me bodo vzeli na svetlo. Zato sem se oglašil. Strahotno se bojim novih naočnikov in novega rdečega svinčnika. Saj so me že tako čisto pordečili. Kdo je kriv? Presodite ljudje. Jaz, Tarifni Pravilnik osebno mislim, da je krivo to počivanje v »zibkah«, kaj pravite?«

»Vi, v podjetjih ste krivi!« sta v en glas grmela uradnika. »Imeli ste časa tri mesece!« »Tri mesece,« so posmehljivo rekli predstavniki podjetij. »Kaj pa delate vi tri mesece?« »Popravljamo vaše napake!« sta se razburjalo uradnika. »Zakaj pa ni potrjen naš pravilnik, ki je bil najboljši v okraju?« je zavpil direktor tovarne »Vijak.« »Komisije, te so krive! Zakaj ne zaposlite več ljudi pri tem delu?« »Midva nisva komisija,« sta rekla uslužbenca, »sva samo nameščena. Povejte to komisiji!«

»Vrag ve, kdo je sploh kaj kriv!« je zarental računovodja »Pločevinke« in zaloputnil vrata. Za njim so odšli tudi drugi. V pisarni je zazvonil telefon...

-mr

USPELA SKUPŠČINA ŠAHOVSKE ZVEZE SLOVENIJE

KVALITETA NE DOHAJA MNOŽIČNOSTI

Minulo nedeljo je bila v Ljubljani VI. redna skupščina Šahovske zveze Slovenije, ki se je udeležilo 26 zastopnikov iz enajstih okrajnih šahovskih odborov. Po pozdravnih besedah predsednika SZS Ede Turnherja, izločitvi delovnega predsedstva s prof. Gabrovškom na čelu in treh komisij, je izvršni odbor SZS poročal o svojem delu za razdobje dobrih 25 mesecev.

Sedanja šahovska zveza Slovenije je leta 1948 izšla iz bivšega šahovskega odbora Slovenije, ki je bil ustanovljen leta 1946 v Ljubljani. Tedajnja SZS je imela 532 verificiranih članov v 22 osnovnih organizacijah, kar je bilo za 208 članov več kot leta 1936. Današnja republiška šahovska organizacija je imela ob koncu minulega leta med 11.241 registriranimi člani 5150 članov s pravico nastopanja na prvenstvenih tekmovanjih. V Sloveniji, ki je imela pred 20 leti v 16 organizacijah 425 članov, je sedaj 125 šahovskih društev, klubov in sekcij. Na tem področju smo dosegli torej izreden napredek.

MOJSTRI, MOJSTRI...

Razen velemojstra dr. Vidmarja in Pirca ter mednarodnih mojstrov inž. Vidmarja in Peua ima Slovenija 24 večinoma mladih mojstrskih kandidatorov, 73 prvokategorikov in 125 drugokategorikov, medtem ko SZS nima pregleda nad številno igralcev III. in IV. kategorije, ker je njeno področje omejeno le na višje kategorije. Tudi tu je videti pravejši napredek z izjemo mojstrov, kjer sta pristanek zadnjih deset let le mojstra Geremek in Longor. Pred to nerazveseljeno resnico izvršni odbor SZS v svojih poročilih ni zamenjal. Predsednik je dejal: ... Da v minulem poslovnem obdobju med mojstri nismo dobili nobenega pristanca, pa moram tudi na to, ki jih imamo, nasloviti nekaj opazk. Večina mojstrov se je odtegnila rednemu organiziranemu šahovskemu življenju in svojih organizacijskih enotah, s čimer

PREMAJHNA POVEZANOST

Poznejše razpravljanje o dvigu kvalitete naših mojstrov in mojstrskih kandidatorov, ki se ga je udeležilo tudi namrečni strokovni svetovalec SZS Vasja Pirc, je to vprašanje osvetlilo tudi z drugih strani. Težave in pomanjkljivosti je moč opaziti v nepričakovani študijskih prostorih, nesistematičnem delu in nepravilni uporabi strokovne kartoteka ter knjižnice. Med kvalitetnimi igralci je bilo videti tudi premajhno povezanost. Zato se bodo v kratkem sestali vsi slovenski kvalitetnejši igralci na posvetu, kjer bodo razpravljali o teh zadevah in o načinu prihodnjega boljše dela. Zeleni je, da bi uspeli.

PROBLEMI OSNOVNIH ORGANIZACIJ

Najtežje ovire za še večji razvoj šahovske organizacije so težave, s katerimi

se borijo osnovne šahovske organizacije, ki povečini pogrešajo primerne prostore. Marsikaj pa bi našle te organizacije ugodno rešitev z naslonitvijo na druge družbene organizacije, kot združbe, sindikate, društva »Svoboda« in razne kolektive. Povsod naj bi šahovske organizacije skušale doseči sožitje in sodelovanje s čim več organizacijami v svojem kraju, kajti le tako se bodo njihovi člani vključili v zdravo družbeno življenje v mestu in na deželi.

Sedaj, ko ima SZS 11 okrajnih šahovskih zvez, v katere se bodo preimenovali okrajni šahovski odbori, mora biti vsa pozornost usmerjena k utrjevanju teh novih organizacij, ki bodo prišle do polnega razmaha le z najtesnejšo povezavo z ostalimi družbenimi življenjem po okrajih.

ŠTEVILNE PRIREDITVE IN KOLEDAR

Šahovsko življenje se je v razdobju zadnjih dveh let izredno razmahnilo. Šahovski festivali na Bledu in Portorožu, pokalni turnirji v Ljubljani, Celju, na Jesenicah, spominski turnirji na Rabu in tako dalje, pričajo o živahnem delovanju, posebno razmah ko dobimo, mimo uradnih, nove tekmovalne oblike pri sitih, dikatih, pionirskih in vajeniških mladini, pri kateri utegne imeti šah pomembna

vpliv za razvoj duševnosti. Razen sorazmerno lepih uspehov nekaterih naših pomembnejših mojstrov, mojstrskih kandidatorov in moštev doma ter na tujem, so lepe uspehe dosegli naši problemisti Maslar, Geremek, Makuc in Hribersek.

Po živahnem razpravljanju o raznih vprašanjih so sklenili, da bo žensko prvenstvo Slovenije v Idriji, po en republiški finalne v Popurju, Mariboru in Ljubljani ter I. pionirsko posamezno prvenstvo julija v Rimskih Toplicah. Zaključno tekmovanje letošnjega prvenstva sindikalnih podružnic bo od 29. maja do 2. junija v Portorožu, brzopotezno prvenstvo Slovenije pa v čast Dneva vstaje 21. julija v Postojni ali v Trbovljah. Seminar za sodnike in organizatorje bo v prvi polovici maja v Laškem. VII. posamezno prvenstvo Slovenije pa bo med 15. julijem in 18. avgustom. Mladinsko prvenstvo Slovenije se bo začelo okrog 10. julija nekje na deželi.

Skupščina je ugotovila, da je dosedanji izvršni odbor SZS za svoje vsestransko uspešno opravljeno delo vreden vse pohvale. Zato je nagradila nekateri člani odbora, zlasti predsednika Turnherja in sekretarja Kapusa s častnimi in smotnimi priznanji. Z malenkostnimi spremembami je bil izvoljen dosedanji odbor. EKA

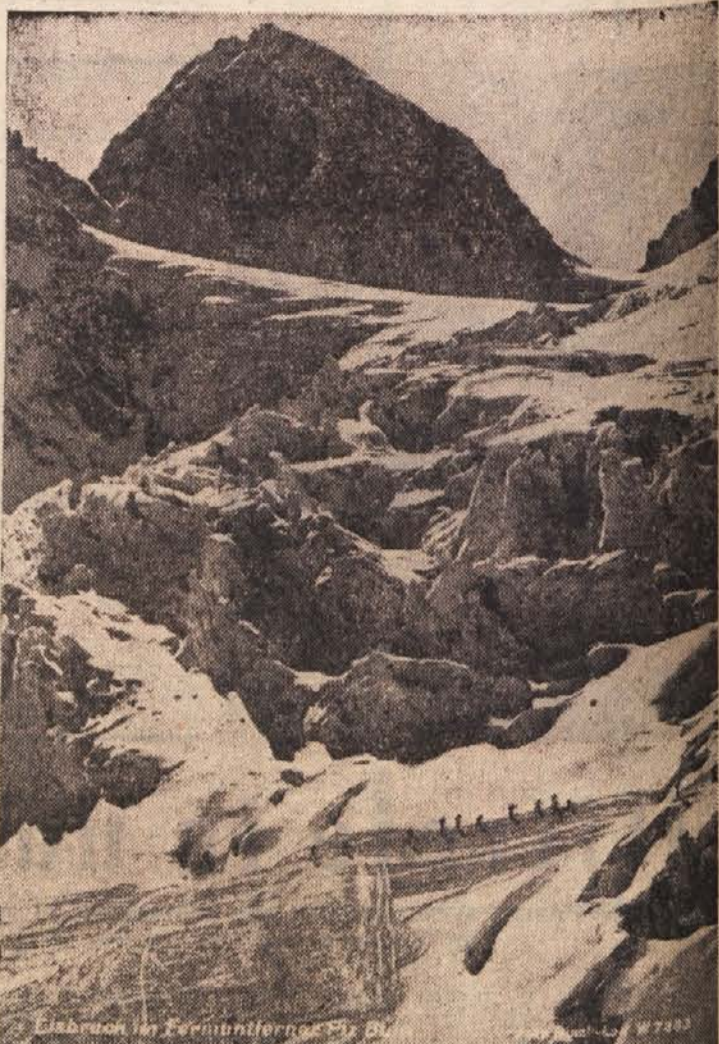
V ZADRU BO LETOS športni festival

Letos bo v Zadru prvi športni festival, ki se bo, kot je zamišljeno, v naslednjih letih razvil v pomembno mednarodno prireditve. Organizatorji zadrskega festivala nameravajo vsako leto od 15. julija do 18. septembra organizirati večje število tekmovanj, predvsem v vodnih športih, pa tudi v ostalih športnih panogah.

Za leto predvidevajo v okviru veselaškega tekmovanja državno mladinsko prvenstvo, nadalje prvenstvo najboljših veslaških klubov Mornarja in Gosarja iz Splita, Krke iz Šibenika in Jadranski iz Zadra. V Jadranju bo državno prvenstvo v vseh petih razredih tradicionalne zadrske regate, medtem ko bo plavalna organizacija priredila mednarodni vaterpolo turnir, nadalje državno prvenstvo v skokih, državno vaterpolo prvenstvo za mladince, vaterpolo prvenstvo Hrvaške in druga tekmovanja. Rokometnega turnirja se udeležijo rokometiški iz Zagreba, Splita,

Ljubljane, Reke, Pančeva in Zadra. Na sporedu bodo tudi motociklistične in avtomobilske dirke, letalski miting in številna druga tekmovanja, zlasti v ribolovu, kakor tudi številne kulturno-umetniške prireditve.

Za prihodnje leto nameravajo organizatorji festival še razširiti. Tako med drugim predvidevajo tekmovanje za evropski vaterpolo pokal, nadalje mednarodno prvenstvo v plavanju in turnir evropskih državnih pravkov v košarki.

Kolona smučarjev si utira pot mimo ledeniških razpok proti Piz Bulnu (zadaj).

S SMUČMI PO TRITISOČAKIH SVICE IN ARLBERGA

Mednarodna naveza

Včeraj smo objavili prvi del pisma našega poznanelega alpinista Bada Kočevarja, ki je na tečaju alpskega smučanja v gorovju Silvretta, danes pa objavljamo njegov drugi del.

Koča — izhodiščna točka tečajnikov (3244 m) in Silvretta, ki je eden izmed najvišjih vrhov v Alpah, saj je visok 4779 m

Kmalu po vzponu na Dreiänderspitze se je vreme zopet pooblačilo in počel je silvestri. Začetki snežni meteži. Ponoči je zapadlo pol metra novega snega. Toda kljub temu nisimo trčili časa. Alfons Lippi, naš inštruktor, ki se je pred dvema leti udeležil nemške ekspedicije na Dhaulagiri v Himalaji, nam je pripovedoval o plazovih in ostalih nevarnostih v gorah. Lani je v bližini zaradi neprividnosti vodje, zajel plaz 22 smučarjev. Osem jih je našlo belo smrt. Toda to je samo eden izmed mnogih primerov.

Naslednji dan je sever razgalil oblake in del pobočja Silvretta se je zabeležil v soncu. Bil je zanimiv meteorološki pojav. Na severni strani popolnoma jasno, na jugu pa se je čez glavni greben valila siva kopa oblakov, kakor niagarski slapovi. To je bil znani fen, ki je obetal slabo vreme.

Takoj zjutraj je odšla na pot skupina petih smučarjev proti ledeniku Ochentaler. Na utru pot ostalim. Cilj tega dne je bil Piz Buln 3312 m in najvišji vrh v osrednji Silvretti.

Pot s spisa na smučeh ni težavna, posebno ne v na novo utrjeni smučnici. Ledenik je razbit, številni seraki krajšo ledenik pod Piz Bulnom. Samo en prehod je tu in to na desni pod Silvretta Hornom. Za strmim prehodom se ledenik položi, vendar je tudi tu treba iti navezan, zaradi številnih ledenih razpok, ki so tu največja nevarnost.

Na Piz Buln ni mogoče dospeti s smučmi, katere smo pustili na sedlu v višini 3000 metrov. Na nogo smo navezali dereze. Tristo metrov višje je bil vrh. Nekaj podobnega, kakor Skuta iz Malih podov v Karnijskih Alpah. Zaradi izredne množice novega snega je bil vzpon še težji kot normalno. Povrh vaega pa je pihal še fen iz južnega Engadina. In dan smo se na greben premazali. Pa vendar smo z vrha opazovali štiristočrke alpskih gor.

Razume se, da smo plezali z vrvo. Tudi to pot smo bili na vrvi pripadniki treh držav.

Smuka nazaj po ledeniku Ochentaler mimo razpok v novem snegu je ostala neopazna. Tudi privadilo smo smučati navezani na vrvi, kar je bilo za nas nekaj novega.

Naslednjega dne je bilo vreme še slabše in tritisočaki Silvretta je zagnala megla. Toda kljub temu se je vodstvo tečaja odločilo za turo. Na vrati sta bila dva vrhova Piz Man v višini našega Triglavja in 3143 m visoki Piz Jeremias.

Do sedla med obema vrhovoma smo dospeli s smučmi. Piz Man je višji in zato mnogo zahtevnejši. Greben je strm in se obe strani prepaden. V Engadinu pada z več sto metrov globino. Tretja pa tudi čisto težavnostna stopnja v dolžini sto metrov. Na granitem vrhu je prostora le za dva človeka in še ta se morata držati za oster vrh, da ju veter ne odnese. Nazaj grede se je bilo treba spuščati po vrvi.

Vzpon na Piz Jeremias je bil sicer daljši, a zato blažji. Sneg je bil sicer strm in le pod vrhom je bilo nekaj težjih mest. Le polovica se je povzpela na vrh. Na Piz Man pa je trije.

Nazaj grede je ledenik zagnala gosta megla. Sedaj je prišel na pomoč kompas, ki nas je v zvezi z odlično alpsko specialko 1.25.000 varno pripeljal do koče. Seveda je bilo treba prej narediti ustrezno skico z odmerjenimi koti.

Po kosilu smo si opledeli snežni profil. Predavali je znani reševalec iz Münchena L. Graminger. Zanimivo je, da imajo v alpskih deželah zlasti v Švici prave inštitute za raziskave snega. Posebno slovo švicarski Welschlihojch.

Naslednji dan zopet megla in sneg. Barometer je neverjetno naglo padel. Zopet so snežni meteži zajeli goraka pobočja. Morda bodo vetrovi zopet razgnali zabrne megle. Tokrat se bodo zopet povzpeli kolone smučarjev na veličanstvo tritisočake teh gor.

Združeno trgovsko podjetje Novo mesto sporoča žalostno vest, da je nenadoma po kratki in mučni bolezni danes preminil naš zvesti in marljivi uslužbenec tovariš

MAKS BLAJ
šofer
Pogreb pokojnika bo v četrtek, dne 18. aprila 1957.
Novo mesto, dne 16. aprila 1957.

Priznanje, čestitke in morda slovo kolegu. Pristržno, kaj ne? Tako se pozdravili nemškega reprezentanta Williija Schröderja mladi nogometaši njegovega kluba ATSV Bremen

Šport po svetu

Burrini prvi na Kaninu

Na XIX. tradicionalnem mednarodnem smučskem tekmovanju na Kaninu je v veseljalomu (namesto v običajnem smuku) zmagal Italijan Burrini. Za 1900 m dolgo progo z višinsko razliko 400 m in 46 vrati je porabil 2 minute in tri sekunde. Ker je bila konkurenca tujih smučarjev precej šibka, se je Avstrijec Muckenschnabel uvrstil šele na osmo mesto. Lanski zmagovallec, Krmelj, je bil šele petnajsti. Rezultati: Burrini 2:03, Gilček 2:05,3, Pompanin 2:07,8, Zanlan 2:08,9, De Nicolo 2:10, De Florian 2:12,8, Muckenschnabel 2:13,2, Donei 2:13,9, Marciandri 2:15,9, Budinek 2:17, Lantaler 2:17,1, Rudifera 2:17,2, Capovilla 2:17,9, Krmelj 2:18.

Debruyne vodi v Desgrange-Colombo

V znanem ocenjevanju za najboljšega kolezarja sezone, Desgrange-Colombo, vodi Belgijec Debruyne s 57 točkami pred Planckaertom 28 in Van Steenbergom 25. Po zadnji dirki Paris-Roubaix so vrstni red lahko določili šele s pomočjo filmskih posnetkov, ker je 24 kolezarjev privzelo v skupini na cilj. Moštveno vodil Belgija s 197 pred Francijo 75 in Italijo 43 točkami. Vodstvo tega tekmovanja je sklenilo ukiniti ocenjevanje za kolezarske trvdke, ker isti dirkači vozijo tudi za po več trvdki v različnih državah, tako da bi tako ocenjevanje zgubilo svoj smisel.

Delaney — najboljši v dvoranah

Sportni novinarji iz New Yorka so proglašili olimpijskega zmagovalca v teku na 1500 m Irca Rona Delaneya za najboljšega atleta v dvoranah v letošnji sezoni. Delaney je od decembra dalje startal vsak teden, pri tem pa ni doživel niti enega poraza. Mimo tega je dosegel najboljši letošnji čas v teku na 1 miljo v zaprtih prostorih — 4:03,8. Na mitingu »IC-4A« je dosegel doslej še nikdar zabeležen uspeh. V obdobju ene ure je zmagal v teku na 1000 jardov in na 2 milj.

KVALIFIKACIJE TENISKIH IGRALCEV V BEOGRADU

Državni prvak premagani!

Beograd, 16. aprila. — Največja presenečenje tretjega dne kvalifikacijskih tekm za sestavo jugoslovanske reprezentance za Davisov pokal je zmaga zagrebškega igralca Korotića proti državnemu prvaku Pleševiću z 1:6, 6:3, 6:2, 6:4. Plešević je dobro začel, vendar je po prvem zmagal hitro klonil. Ostala rezultata: Panajotović : Nikolić 6:2, 6:8, 6:0, 6:0. Popović : Jakšić 6:2, 6:4, 5:8, 6:1.

Brzovjavke

PRAGA, 15. aprila V prijateljski nogometni tekmi je reprezentanca Zagreba premagala reprezentanco Praga s rezultatom 4:2 (1:1).

MOSKVA, 15. aprila (TASS). — Osemnajsta partija dvoboja za naslov svetovnega šahovskega prvaka med Botvinnikom in Smislovom je bila preložena zaradi bolezni Botvinnika. Sedaj vodi Smislov z 5,5:7,5.

PLOESTI, 16. apr. (Adierpress). Na mednarodnem šahovskem turnirju v Ploestiju vodita po šestem kolu Roman Chocalitea in Balanel s 3,5 pred Drimerjem (R) 4,5, Krogusom (SZ) 4, Kolarovom (B) in Alisterjem (CSR) s po 3,5 itd.

LONDON, 16. aprila (Reuter). V tekmovanju za angleško nogometno prvenstvo je Burnley premagal klub Aston villa, a Woolverhampton Bromwicha s 3:2.

BEOGRAD, 16. aprila. Določena je razporeditev reprezentance za prvo žensko svetovno prvenstvo v rokometu, ki se bo začelo 13. julija v Beogradu s tekmo Jugoslavija — Francija. Razporeditev v skupinah je naslednja: A: Danska, Romunija, Avstrija; B: CSR, Madžarska, Švedska; C: Nemčija, Jugoslavija, Francija.

ZAGREB, 16. aprila. V dvorani Zagrebškega veseljstva je bila zavrta hrvatskih in slovenskih boksalcev. Od Slovencev je bil uspešen je žurman v lahki kategoriji, ki je premagal Lipovca (Jedinstvo).

BEOGRAD, 16. aprila. Košarkarska tekma za prvenstvo zvezne lige med Crveno zvezdo in Partizanom bo jutri, v sredo ob 18.30.

»Triglavski smuka« preložen

Od Smučarske zveze Slovenije smo prejeli obvestilo, da je letošnji »Triglavski smuka«, ki bi moral biti v nedeljo, preložen za nedoločeno čas zaradi novo-zapadlega snega. Računajo, da bo tekmovanje med izvesti v prvi polovici maja.

MOŽ Sloan Wilson
V SIVEM

Polet do Karkowa se je zdel zelo kratek. Prijetno je bilo sedeti na usločnem sedcu z vojaškim kočem okoli nog in poslušati zamolklo brnenje motorjev. Daleč doli pod njimi je zahajajoči mesec puščal na vodi dolg srebrn trak. Ko se je letalo približalo Karkowu, je bilo že za silo svetlo. Akcija se je od vsega začetka razvijala v skladu z načrtom. Nekaj sto metrov pod njimi je bil Karkow, kupček gramoza sredi migetajoče vodne gladine. Nekako dvajset komaj zaznavnih ladij je čepelo sredi vode, bile so videti še manjše kot kupčki gramoza, z njih pa so se vili navzgor oblaki črnega dima, ki so se pogosto spreminjali v ognjeni blisk. Letala s padalci so krožila visoko nad ladjami in čakala, da bodo te prenehale streljati. Izenada se ni več kadilo iz ladijskih topov. Skupina bombnikov je zgrmela v nizkem poletu nad otok. Zemlja se je v trenutku spremenila v ogenj in dim. »Fantje!« je rekel Gardella. »Saj ne bo tako strašno. Ko bomo prišli na tla, bodo oni brž utihnilii!« »Ne bo tako strašno, ne,« je rekel Tom in mislil na Japonce, ki skriti v zakloniščih čakajo na zatišje med bombardiranjem in sovražnimi padalci, po katerih bodo brž udarili s svojimi lahki-

mi topovi. Predstavljal si je, kako je lepo biti skrit v zaklonišču. Bombe eksplodirajo okoli tebe, ti pa samo čakaš. — Izenada se mu Japonci niso več zdeli kot rumeni, jokavi človečki z bajoneti v rokah, zdaj so mu bili kar nekako bliže ti Japonci, ki so takrat prav gotovo ždeli v bunkerjih in čakali, prav kot je on nekoč čakal pri ljudeh na varnem, pri tistih doma, pri mornarjih, ki so s svojimi ladjami zelo daleč, in pri posadkah bombnikov, ki se vračajo v oporišča, kjer po opravljeni nalogi popijejo vročo kavo in si privoščijo počitek do poznega dopoldneva. Nepriljetno je čakati v bunkerju, je razmišljal Tom, in se bati, da se bo vse skupaj zrušilo nate. Gotovo je prav tako težko kakor to čakanje tu zgoraj. Pa kaj bi, za menoj bo ostal otrok!

Daniilo se je, nebo je postajalo od trenutka do trenutka bolj modro, nazadnje je bilo modro kot pobarvano steklo. Morje je bilo motno sivo, v bližini Karkowa pa so se risale bele plitvine. Ko je letalo tako krožilo med ladjami in otokom, je Tom spoznal, da je morje močno razburkano. Spodaj močno piha, je na tistem ugotavljal. Stavim, več kot pol nas bo veter zanesel čez otok v vodo. Upam, da imajo oni tam spodaj dovolj reševalnih čolnov.

Dolga vrsta transportnih ladij severno od otoka je začela spuščati pristajalne čolne. Tom je opazil, kako so širili krog, kakor da nameravajo prepeljati z ladij enote na kopno. Učinek je prav gotovo manjši zaradi letal, ki krožijo nad otokom, je razmišljal. Pod svojim letalom je opazil prvo transportno ladjo, ki se je usmerila naravnost proti otoku. Prvič so na otoku zalajali protiletalski topovi, eno izmed velikih letal se je začelo kaditi, nato pa je tih, kot na ukaz zdrsnilo v morje. Padalci v Tomovem letalu so vsi stali, vrata so bila odprta, pripravljena, da se poženejo skoznje. Tom je stal pri letalski odprtini in opazoval padalce,

ki so se poganjali iz letal pred njim. Videl je v zraku nekaj črnih pičic, ki so padale brez odprtih padal, spet drugi so viseli pod padali nad otokom ali pa so padali v bližnje morje. Videl je, kako se jih je na stotine spuščalo na otok, ki ga je pokrival dim, gledal je, kako so se križale njihove poti, videl je nad tisoč vovokov, ki so jih izbruhala letala, nato pa se je tudi sam znašel v zraku. Začutil je sunek — padalo se je odprlo — nato pa se je zibal sem in tja visoko nad čermi, ki so v globini štrlele pod nebo. Ozračje nad otokom je bilo posejano s padalci, tik pod njim je enega prav tako nosil veter. Oni pod Tomom se je z nogami dotaknil vrha skalnate čeri, nato pa ga je veter potegnil v morje. Pri tem je bilo njegovo padalo napeto kot jadro v poletnih dneih. Tom je z vso močjo poprijel vrvi za uravnavanje smeri. Nad njim so se razletavale granate več kalibrov. Začutil je udarce od strani in opazil, kako ga padalo zanašala čez skalovje, nazadnje pa je obležal v jarku brez padala in s puško v rokah. Okoli njega se je med besnimi krikci raznelo peklenško streljanje.

Vsepopovd so bili Japonci, Američani pa so kot dež padali na ves otok. Ni bilo jasne bojne črte, vsepopovd zmešnjava, Japonci in ameriški padalci so bili pomešani kot fizički različnih sort. Brž ko se je Tom nekoliko znašel v tli zmede, je spet spoznal, da je popolnoma upravičena njegova bojazen: padalci v sivih uniformah se niso upali streljati, ker so se bali, da bodo tolkli po svojih. Prihulili so se k tkom. Tom je splezal iz jarka in zdrsnil k svojim ljudem. Zmerjal jih je in jim rinil orožje v roke. Japonci se niso bali streljati, to je bila zanje povsem normalna reč, pa čeprav je grozila nevarnost, da bo kateri izmed njih tudi ubil kakega svojega. Tom je spoznal, da morajo padalci takoj bruhniti ogenj. Hank Mahoney je čepel za skalo, pri kateri je Tom zdrsnil v jarek. Trije Japonci so ga z leve

straži držali v šahu. Potem je Tom našel Gardello, z muko sta zbrala fante okoli sebe in potem so likvidirali japonsko oporišče. Tisti trenutek je Mahoney skočil izza skale. Tom je v delcu sekunde zaznal s kotičkom očesa migajočo postavjo; zamahnil je in vrigel ročno granato.

»Ne,« je zavpil Gardella, pa je bilo že prepozno. V delcu sekunde, ko je granata šnila skozi zrak in se je skušal Mahoney kot srednjevelec spretno preriniti skozi vrzel med skalama, je Tom spoznal, kaj je storil, tisti trenutek pa je odjeknila tudi že eksplozija. Mahoney se je zgrudil v hupo, ko je rafal iz strojne preluknjal zelenen nad glavami Tomovih borcev. S kretinjo je dal Tom Gardelli znamenje, naj se umaknejo v najbližje jamo, ki jo je napravila letalska bomba, sam pa se je pritisnil k tkom in se naglo splazil k Hanku. Mahoney je ležal na trebuhu, na plečih in hrbtu ni bilo videti nobene rane.

»Hank!« je zavpil Tom, pa ni dobil odgovora. Tom mu je segel z roko pod pazduho in ga naglo obrnil. Hanku je razmesarilo ves prsni koš. Tom je videl njegova pljuča in gola rebra. Na resnem obrazu ni bilo niti trohice zemlje. Tomu je zablajalo po glavi, kakor da se mu bo zdaj zdaj zmešalo. Hrabo in presenetljivo preudarno je skušal rešiti truplo. Dvignil je mrtvega Hanku in s truplom v rokah spretno skakal s skale na skalo. Ko je pritekel pred bunker, ki je bil poln Japoncev, je skrbno odložil Hankovo truplo, nato pa se je pod ognjenimi črtami avtomatičnega orožja splazil še štiri metre dalje, tik pred bunker in vrigel vanj dvoje ročnih granat. Ko se je razkldil dim, se je gnojal z nožem v rokah v bunker, kjer je bilo šest Japoncev, eden na pol živ. Z divjaškim zadovoljstvom ga je pokončal in se mirno vrnil k Hankovemu truplu. Dvignil ga je kot otroka in se spustil v beg čez otok.

OD VSEPOVSOD

NOVA GORICA:

Od 23. aprila do 21. maja letos bo ekološki zvezo za transfužno odzvela kraj od...

TOLMIN:

Tudi na Tolminskem - kakor verjetno na vse drugje - so bili potrošniki zelo...

SLOVENSKE KONJICE:

V okolici Zreča in Slov. Konjic so v zadnjih tednih začeli temeljito raziskovati teren...

V Slov. Konjicah in okolici se pripravljajo na dostojno praznovanje 1. maja...

Pri zadnjih volitvah v nove hišne svete na področju konjske občine so v Vitanju in v Ločah in vse hiše, ki...

Po dosedanjih pripravah in delu bodo volitve v nove delavske

VESTI IZ KRANJA

PREŠERNOVO GLEDALIŠČE: Cetrtek, 18. aprila ob 18: William Inge: "Avtobusna postaja..."

KINO: "STORŽIČ": Mehilski film: "Poslednja želja..."

2 BLEDA

KINO: Jugos. film: "Zadnji tri..."

Z JESENIC IN OKOLICE

Zdravniško dejstvo službo ima na Jesenicah dr. Milan Čeh...

KINO

"RADIO": Premiera češkega filma: "Vest..."

"ZANFONICA": Ital. film: "Dekleta iz Sanfrediana..."

"DOVJE-MOJSTRANA": Amer. film: "Tujec na begu..."

ZAHVALA

Vsem prijateljem in znancem se zahvalujemo za sočustvovanje ob smrti našega

FRANA TRATNIKA

Posebej se iskreno zahvalujemo predstojnikom, zdravnikom in osebju interne in nevrološke klinike za njihovo požrtvovalnost in skrb ob njegovi bolezni...

Ljubljana, 16. aprila 1957.

Fanci Tratnik in družina

svete na področju konjske občine ter nova prva zasedanja opravljena do konca tega meseca...

RUŠE:

Prebivalci Kobanskega do nedavne niso imeli druge luči kot petroleje, svečo ali karbidovko...

BISTRICA PRI RUŠAH:

Midinska dramska skupina iz Bistrice pri Rušah je pred nedavnim pripravila trojeak...

GRADIŠČE NA KOBANSKEM:

Pred kratkim so v vsaj zaključili stiri tedenski gospodinski tečaj...

stanovanjskih blokov, ni skoraj nihče skrbel. V zadnjem času, ko imamo 10-odstotni stanovanjski sklad...

OPROZORLO SADRJARJEM

Kmetijski inštitut Slovenije opozarja sadjarje lendarvskega, goriškega, prekmurjskega, severnoškotskega, zasavskega, gorenjskega...

BISTRICA PRI RUŠAH:

Midinska dramska skupina iz Bistrice pri Rušah je pred nedavnim pripravila trojeak...

GRADIŠČE NA KOBANSKEM:

Pred kratkim so v vsaj zaključili stiri tedenski gospodinski tečaj...

Ljudsko revijo Prešernove družbe

OBZORNIK

dobite v vseh knjigarnah, kioskih, trafikah

KINEMATOGRAFI PREDVAJAJO

KINO »KOMUNA«

Ameriški barvni cimenascopski film: »MED NEBOM IN ZEMLJO«

Prez tednika. Predstave ob 15, 18 in 21. V glavni vlogi John Wayne...

KINO »VIČA«

Italijanski film: »NJIHOVE ZABLODE«

Tednik: Filmske novice št. 15. Predstave ob 15, 18 in 20...

KINO »UNION«

Ital. barvni film: »Plaža«. Brez tednika. Predstave ob 15, 17, 19 in 21...

KINO »SLOGA«

Amer. barvni film: »Stirje jezdeci«. Tednik: Filmske novice št. 15...

KINO »SOCA«

Amer. film: »Grofica Walewska«. Predstave ob 16, 18 in 20...

KINO »TRIGLAV«

Angleški film: »Razdvojeno srce«

KINO »ŠIŠKA«

Angleški barvni film: »DOKTOR V HIŠI«

RADIO LJUBLJANA

Spored za sredo, 17. aprila: Poročila: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 19.30, 22.00 in 22.55.

CELJSKE VESTI

CELJSKO GLEDALIŠČE: Cetrtek, 18. aprila ob 19:30: Stefan Zweig: Volpone...

IZ PTUJA

OKRAJNO GLEDALIŠČE PTUJ: Cetrtek, 18. aprila ob 16 J. B. Priestley: Nevadni ovinek...

VESTI IZ TRBOVELJ

»DELAVSKI DOM«: Amer. film: »Velika ura«.

DNEVNE NOVICE

Nocoj, dne 17. aprila, ob 20.30 bo pripravilo Društvo za kulturno sodelovanje Jugoslavija-Francija...

SVETOJNI CIRKUS »MEDRANO« V LJUBLJANI

Dnevno dve predstavi ob 18 in 20. Predpredaja vstopnic za več dni na prednji ljubljanski »Putnik«...

Sminke »EVELINE«

v 8 modernih svetlih barvah poskusite na vzorcih v drogerijah in Ljubljani, Mariboru in Kranju.

»ULTRAGIN«-šport krema

je prvovrstna masna krema. Tudi tvoja koža potrebuje hranljive snovi...

»FLEX« dobiš pri trgovcu, kjer kupuješ za svoje gospodinjstvo...

PREDAVANJA

Društvo matematikov in fizikov LRS vabi na javno predavanje...

Ljudska univerza v Ljubljani vas vabi na predavanje prof. dr. Vladimira Murka...

Slovensko kemijsko društvo, organska sekcija, obvešča vse člane...

GLEDALIŠČA

SLOV. NARODNO GLEDALIŠČE DRAMA: Sreda, 17. aprila ob 20: Priestley: »Odstranite norca!«...

Sreda, 17. aprila ob 20: Priestley: »Odstranite norca!«...

Sreda, 17. aprila ob 20: Sofokles: »Kralj Oidipus«...

Sreda, 17. aprila ob 20: Sofokles: »Kralj Oidipus«...

V Sofoklejevi tragediji »Kralj Oidipus« (premiera bo v soboto, 20. aprila) naslovno vlogo Stane Sever...

OPERA

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

Sreda, 17. aprila ob 19.30: G. Verdi: »Othello«...

ROČNE LUTKE

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

Sreda, 17. aprila ob 15: »Ukradena stara mama«...

MRAVLJIŠČE pod gorami

Predor pod Mont Blancom bo širok osem in visok pet metrov

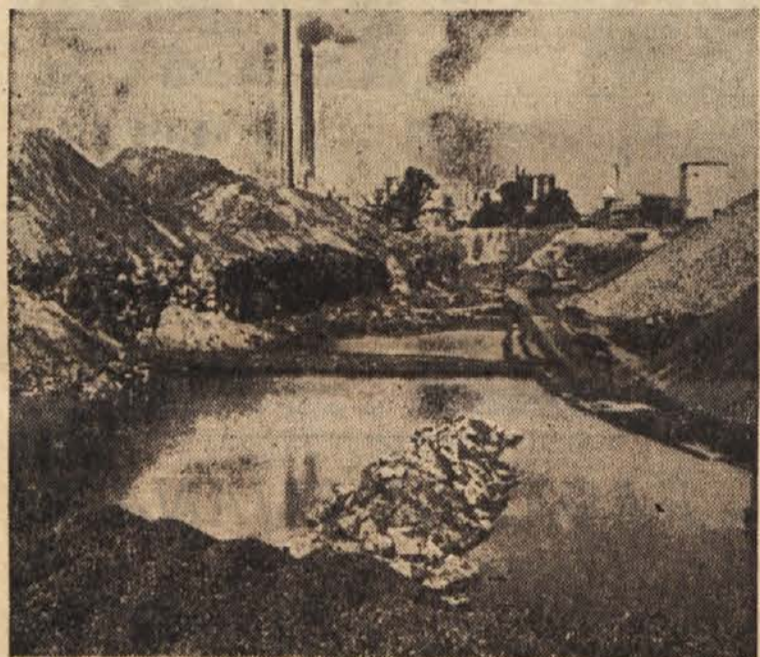
- Pod mogočnim gorskim masivom, ki se je kot neprehodni nasip raztegnil čez Južno Evropo ter odsek Italijo in Svico od severnih in zahodnih dežel, se ljudje že desetletja spopadajo z naravnimi ovirami. Ta boj se bje daleč od znanega zunanega sveta, globoko v zemeljski notranjosti, tisoče metrov pod bleščecimi vrhovi Monte Rossa.
- To je boj za prometne zveze, za ceste in železnice. Ker cest in železnic ni mogoče speljati čez visoke gorske grebene in alpske vrhove, so se inženirji zarili globoko v zemljo. Tako je nastala pod alpskim pogorjem prava mreža največjih predorov na svetu, ki se jim bo pridružil v bližnji bodočnosti tudi cestni predor med francoskim Chamonixom in italijansko Entrevo ter bo dolg skoraj 12 km.

Najdaljši alpski predor je Simplon, ki je z 19.825 m hkrati tudi najdaljši na svetu, za njim pa pride Sentgotthardski predor (15 km) in še vrsta drugih, ki so vsi nad 10 km dolgi.

Največji cestni predor med Italijo in Francijo bo zadnja beseda sodobne gradbene tehnike.

Rekord v skoku iz stratosfere

Trije češki padalci so iz višine 12 km skočili iz reaktivnega letala, ki je zmanjšalo hitrost na 500 km. Padala so odprli šele 600 m nad zemljo. Po srečnem pristanku so izjavili, da jim je v veliki višini primanjkovalo kisika in da je bilo 45 stopinj mraza.

Svedska sodi med dežele, ki imajo velike zaloge uranove rude in so hkrati tudi precej napredovale v pridobivanju čistega urana kot energetskega vira bodočnosti. Posnetek kaže dnevni kop uranovega rudnika Kvarntorp v pokrajini Närke, v ozadju pa so naprave, kjer pridobivajo iz rude uranski koncentrat

LEPOTA IN ČAR

Ko so vprašali znanega pariškega pevca Mauricea Chevalierja, kakšna je razlika med lepo in očarljivo žensko, je takole odgovoril:

»Lepa ženska je tista, ki jo jaz opazim, očarljiva pa je ona, ki opazi mene.«

»Ali si še vedno hud name, Artur?«

ISKREN ODGOVOR

Na vprašanje, zakaj vedno slika krajine, nikoli pa portretov, je Winston Churchill takole povedal:

»Samo zato, ker niti polje niti dreve, ne morje in ne gozdovi nikoli ne zahtevajo, da bi moral biti na sliki prav takšni, kot so v resnici.«

NASVET ZA SREČEN ZAKON

V veseli družbi so vprašali pokojnega ameriškega filmskega igralca Humphreya Bogarta, kakšen je po njegovem recept za srečen zakon. Takole je odgovoril:

»Svoji ženi nikoli ne ugovarjam. Mirno počakam, da ona sprejme moje mnenje.«

»Lovska postaja« izpred 100.000 let

- Orodje iz kosti
- pri Kragujevcu

Narodni muzej v Kragujevcu je odkril doslej več pomembnih arheoloških najdišč. Razen skalnatih votlin iz paleolitika v Risovači in Gradcu, neolitiskih najdišč v vseh Grivac, Kusovac in Divostin, ter ostankov iz bronzne dobe v Kormanu in Djurdjevu je muzej nedavno obogatil svoje arheološke zbirke z ostanki mamuta, ki so jih našli na naj-novejšem paleolitskem najdišču v Donjih Komaricah.

To paleolitsko najdišče je odkril kmet in samouki arheolog Tihomir Stamenković, kar je že njegov drugi uspeh na tem področju. Mož je med drugim tudi velik ljubitelj najrazličnejših starin. Upravnik kragujevskega muzeja je o zadnji najdbi povedal naslednje: Med iskanjem rud je Stamenković izvedel od kmetov, da so v potoku Orašje pri Donjih Komaricah »velike kosti«. Takoj se je odpravil tja in v velikih kosteh prepoznal mamutove okle, ki so tam že leta propadali na zraku. O najdbi je takoj obvestil muzej v Kragujevcu.

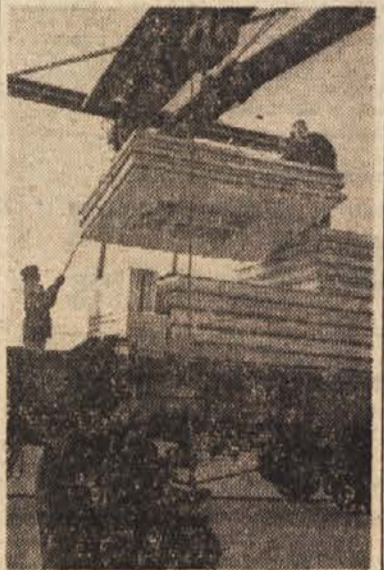
Arheološki strokovnjaki so ugotovili, da je na kraju, kjer se stekata dva potoka, voda izpod jedla zemljo, iz nje pa so se po-

Profesorja iščejo

Na pravni fakulteti univerze v Uppsali imajo težave, ker se na razpis ni prijavil noben kandidat za predavatelja trgovskega prava.

bo potrebno, ker temperatura v notranjosti predora ne bo niti v najhujši zimi nižja od 20 stopinj nad ničlo.

Za vrtanje tega predora so izdelali poseben vrtni stroj »Jumbo«. To je pravzaprav veliko premično ogrodje na gosenicah ali tračnicah, vsa naprava pa zavzema celotno višino in širino bodočega predora. Na ogrodju bodo razporejeni delavci, ki bodo z

Tudi v Sovjetski zvezi gradijo zadnja leta tovarne montažnih hiš, ki jih nameravajo postaviti v bližini novih rudnikov onstran Urala. Posnetek kaže montažne dele z okni

Bojevitarka

Sodišče v Miamiu (ZDA) je naložilo neki 78-letni starki dva dolarja globe, ker je šla čez cesto na nedovoljenem kraju, 50 dolarjev zaradi žalitve prometnega stražnika in še zraven sto dolarjev zato, ker je stražnika namahala z dežnikom.

Elektronski stroj v knjižnici

Značilno za bodoče izposojevalce knjig bo to, da bodo elektronski stroji iskali knjige po policah, sestavljali kataloge in zapisovali imena naročnikov na magnetofonski trak, je dejal dr. Erkhart, ki so mu naročili, naj organizira knjižnico, ki bi poslovala v oddelku za znanstvene in industrijske raziskave Velike Britanije na principu elektronskih računskih strojev. Na sestanku s knjižničarji je predložil dr. Erkhart načrte za novo knjižnično poslovanje, ki ne bi bilo prav nič podobno dosedanjim stavbam te vrste, vendar pa tolikšno, da bi lahko vanj spravili po dva izvoda vseh angleških knjig, kar jih je izšlo v minulih sto letih.

električnimi vrtnalnimi stroji dolbli luknje v skalo. V določenih časovnih presledkih bodo odjeknile v predoru močne detonacije. Dinamit bo krusil velike skalne klade, nekaj trenutkov poprej pa se bo »Jumbo« na tračnicah umaknil do varne razdalje, da eksplozija ne bo ogrozila delavcev.

Strokovnjaki menijo, da bodo dela pri tem predoru pod Mont Blancom najtežja nekje v sredini, ker so tam granitne skale s 15 cm velikimi kristali. Po vsaki eksploziji se bodo delavci vrnili na gradbišče z mehaničnimi lopati, ki bodo natovarjale zemljo in zdrobljeno skalovje na vagončke.

Opice v mesnici

Mesar v francoskem Sielu in njegovi kupci si kar niso mogli opomoči od presenečenja, ko je vdrl v mesnico 12 šimpanzov ter se začelo obešati na kavlje in metati v ljudi klobase in meso. Šimpanzi so v veseli igri okupirali mesnico in izgnali vse ljudi. Sele, ko je prišel njihov krotilec, so disciplinirano smuknili v kletke. Kasneje so ugotovili, da je vesela opičja družina pobegnila iz bližnjega cirkusa.

Predstava v dvorani OZN

Veliko dvorano v njujorški palači Združenih narodov so za en sam večer spremenili v gledališko dvorano. Tam, kjer stoji pod emblemom OZN govorniška miza, so obesili dragocene gobeline iz osemnajstega stoletja in postavili Mollièrov doprnski kip. Ko so ugnale luči, sta Jean-Louis Baurault in Madeleine Renaud s Mollièrovim »Ljudomrznikom« zaključila uspešno turnejo po Združenih državah.

Pastirica Berta

pripravlja tretji roman

KO JE PASLA KOZE, JE SAMA SEBI PRIPOVEDOVALA ZGODBE

Mlada francoska pastirica in pisateljica Berta Grimaud prejema iz dneva v dan več pisem iz Francije, Anglije in Nemčije. Pisma ji pošiljajo predvsem založbe in pa ravnatelji gledališč. Vzrok: pastirica in pisateljica Berta Grimaud je objavila pred letom dni — takrat ji je bilo 16 let — roman z naslovom »Lepi klovni«. O tem njenem delu zatrjujejo mnogi, da je z njim celo prekosila romane znane Françoise Sagan.

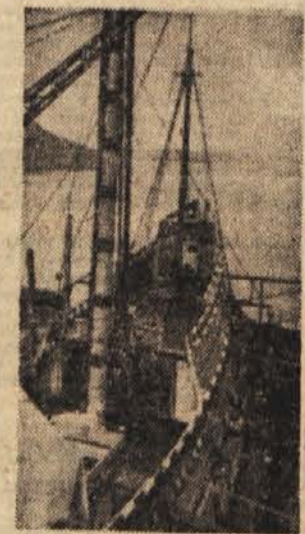
V tem razgibanem romanu se na vsaki strani prepletajo ljubezen, kri, strast in zahrbitni zločini, zraven pa seveda ne manjka tudi poetike, ki so zanjo dale pisateljici navdih naravne lepote. — Zlasti mnogo pisem prejema mlada pisateljica iz Anglije, ker je tam nedavno izšel prevod njene »Lepega klovna«. Zdad govori o možnostih za snemanje filma po tem romanu, ki je zbudil v Angliji veliko zanimanje. Med tem časom je pisateljica v »pastirskem kostimu« napisala že svojo drugo knjigo »Ubiti lastnega otroka« in menda že pripravlja tretji roman.

KOLEKTIVNA POROKA

V zboru je šestnajst nevest začinkalo tili »da«, takoj nato pa se je oglasilo enako pritrtilno šestnajst moških. — Ta običaj se je ohranil še v nekaterih južnokitajskih pokrajinah. Kadar je pri hiši poroka, imajo Kitajci radi vse v lipu in blešku, pa glasbo, bengalični ogenj in podobne, slavnostne reči. Vse to pa mnogo stane, zato še velja običaj, da pripravijo poroko svojci po več parov hkrati, ker so potem nižji stroški, ki si jih družine lepo razdelijo

Drobne ZANIMIVOSTI

SKORAJ 350 let po zgodovinski vožnji jadrnice »Mayflower« iz angleškega Southamptonja v severnoameriški Plymouth bodo spet zgradili jadrno ladja imena, ki bo plus bez Atlantistega oceana ob velikih presedah objelnice prvih stalnih evropskih naselencev na ozemlju Združenih držav. »Čprav bomo potovali z jadrnico,« pravi kapitan Villiers, ki bo poveljeval novi »Mayflower«, »obmo prišli zaradi sodobnih navigacijskih naprav iz Starega v Novi svet vsaka kor prej kot v treh mesecih, kolikor je potrebovala ladja tega imena v prvi tretjini sedemnajstega stoletja.«

KADILCI IN PROMET

Zveza ameriških zavarovalnic ugotavlja v svojem poročilu, da kadilci zakrivajo mnogo več prometnih nesreč kot tisti, ki ne kadijo. Zavarovalnica je zbrala podatke, po katerih narašča število prometnih nesreč v skladu s poročilom tobaka.

PEŠ OKOLI SVETA

Dva mlada Angleža sta se odpravila peš na pot okoli sveta. Če bo šlo po načrtu, se bosta vrnila v Anglijo šele čez deset let. Do poletja 1966 bosta prispela v Rim na olimpijske igre, poprej pa bosta peš prepotovala Francijo, Španijo, Portugalsko in Italijo. Potem se bosta napotila po drugih evropskih deželah v Arljo, Avstralijo, v obe Ameriki in se nazadnje vrnila na britanski otok.

POSTRANSKI ZASLUŽEK

Po statističnih podatkih ne bivl samo od mesečne plače okoli tri milijona ameriških dolarjev. Posebne zaslužke imajo zlasti profesorji in uradniki v raznih ustanovah, ki v prostem času vozijo kot soferji taksijev ali delajo kot prodajalci v trgovinah.

TUDI REKORD

Italijanski pisec kriminalnih romanov Ugo Moretti je dobil stavo v znesku milijon lir. Z založnikom sta stavila, da bo pisatelj v zvezi z nekimi pariškimi dogodki napisal v tednu dni 300.000 besed dolgi roman. Moretti je dokončal delo dobri uri poprej in je tako dobil stavo.

DUSEVNI BOLNIKI NA JAPONSKEM

Po uradnih podatkih japonskega ministrstva za narodno zdravje ima vsak sedemnajsti Japonec duševne motnje te ali one vrste. Skoraj polovica milijona Japoncev bi morali zdraviti psihiatri, pol milijona jih pa bi morali zdraviti socialni delavci. Če bi Japonci imeli duševne bolnišnice, bi jih bilo približno 100.000.

OPEHARILI SO SE

Vlomilska tolpa je pred dnevi vdrla v železno blagajno mesarja v dunajskem predmestju. V blagajni pa niso našli niti belica, ker je mesar dan poprej vso gotovino odnesel v banko. Člani tolpe so morali pred vlomom preplezati zid, vlomiti skozi vrata in se plaziti po kletki, preden so prišli do — prazne blagajne.

ZADNJI NENASELJENI OTOK

Neka londonska potovalna agencija vabi Angleže, naj privedejo počitnice na zadnjem popolnoma osamljenem otoku na svetu. Krajica sicer niso dovoljčno povedali, pravilo je, da je otok 800 km od angleških obal, da na njem prav gotovo ni kina ne televizije in tudi ne kozmetičnega salona, turisti pa bodo spali pod sotoči.

ZALOSTNA BILANCA

Bilanca letošnjega karnevala v glavnem mestu Brazzilije — to prireditve štejejo med največje svoje vrste na svetu — je kar žalostna. Slavje je pri nesrečnih izgubah življenje pet udeležencev, ubiti pa so bili štirje, prav tako štirje so napravili samomor, ranjencev pa je bilo 1417.

NOVA ZELANDIJA

POTREBUJE ZENINE Z Nove Zelandije so sporočili, da so pripravili za sprejeti 1000 mladih moških iz Zahodne Nemčije, seveda samskih, ker na Novi Zelandiji primanjkuje ženinov.